

περιπέτεια. Καὶ ὅμως πᾶς πεπολιτισμένος ἄνθρωπος θέλει μὲν ὀνομάσει τοῦτο φρικῶδες ἀλλ' ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἐποψίν ἢ σύνεσιν ἀπῆται νὰ προῖδωσιν ἀπάσας τὰς περιπετείας, ἵνα μὴ καταληφθῶσιν ὑπ' αὐτῶν ἀπροσδοκῆτως. Ὅτι δὲ ἀληθῶς ἠγγίξε τὴν καρδίαν τοῦ Μοροζίνη, δὲν ἦτο ἡ διατήρησις τῶν μνημείων, ἀλλ' ἡ τύχη, ἣτις περιέμενε τοὺς κατοίκους, ἡ θλιβερά τύχη τεσσάρων ἢ πέντε χιλιάδων ψυχῶν. Ὅθεν καθυπέβαλεν εἰς τὸ Συμβούλιόν του τὰ ἐξῆς τρία ζητήματα, ἐν οἷς συνεκεφαλαιῶντο ἅπαντα τὰ δυνατὰ γενέσθαι καὶ ἄπασαι αἱ τοῦ πολέμου περιπέτεια.

1) Τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν.

2) Τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

3) Εἰ μὲν ἀποφασισθῆ ἡ ὑπεράσπισις, τίνα τὰ ἐπιτίθεια πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτῆς στρατηγικὰ μέσα· εἰ δ' ἐξ ἐναντίας ἀποφασισθῆ ἡ ἐγκατάλειψις, τίς ὁ τρόπος καὶ ὁ τόπος τῆς μετakoμίσσεως ὀλοκλήρου τοῦ οὐχὶ μικροῦ ἐκείνου πληθυσμοῦ.

Ἡ ὀχύρωσις τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἦτον ἀδύνατος· διότι ἀπῆται τρισχιλίους ἐργάτας καὶ πολλῶν ἐτῶν ἐργασίαν· ἀδύνατον ἐπίσης ἐθεωρήθη νὰ ἀρῆσιν ἐν τῇ πόλει στρατιωτικὸν σῶμα ἱκανὸν νὰ ὑπερασπισθῆ τοὺς κατοίκους αὐτῆς, διότι, ἅμα ἀρχομένης τῆς ἐκστρατείας τοῦ ἐπιόντος ἔτους, εἶχον χρεῖαν ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς Πολιτείας ἵνα προσβάλωσι τὴν Χαλκίδα. Ὅθεν ἀπεφασίσθη ἡ ἐγκατάλειψις τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπειδὴ ἡ μακρὰ ἐργασία τῆς ἐκτοπίσεως τῶν κατοίκων ἔδει ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως, ἀπεφασίσθη νὰ εἰδοποιηθῶσιν οἱ κάτοικοι ὅτι θέλουσι λάβει γαίης εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ὄσας ἐμελλόν ν' ἀπολέσωσι, καὶ παντὸς εἶδους ἀποζημιώσεις, διὰ τὴν πικρὰν ἐκείνην ἐξορίαν. Μετὰ τοῦ ζητήματος τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν Ἀθηνῶν συνεδέετο τὸ ζήτημα τῆς καταστροφῆς τῶν τειχῶν αὐτῶν καὶ τῶν μνημείων ἅτινα, ἐσπαρμένα ἐν τῇ πόλει, ἠδύναντο, διὰ τὴν θέσιν ἢ τὴν ὀχυρότητα αὐτῶν, νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἀμυνὰν τῆς. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀπεφάναντο ὅτι ἔχουσι καιρὸν νὰ σκεφθῶσι περὶ αὐτοῦ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ χειμῶνος. Ὡστε ἀνεβλήθη μὲν τὸ τῆς καταστροφῆς ζήτημα, ἀλλ' ὁ πέλεκυς καὶ ἡ σφύρα ἔμενον ἐπικρεμάμενοι ἐπὶ τῶν μνημείων.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΤΕΠΙΚΡΙΣΙΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. ἴδτε φυλλ. 48. 265).

—000—

Ἐκ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ παρόντος ἀρθροῦ εἶδεν ὁ ἀναγνώστης ποῖαν ἀξίαν εἶχαν αἱ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους τοῦ Κ. Π. πραγματικαὶ παρατηρήσεις τοῦ Κ. Μ. Ἀλλ' ὁ ἐπικριτὴς ἀνακάλυψεν ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ 12 γλωσσικὰ ἀμαρτήματα, ἅτινα ἐ-

στηλίτευσεν εἰς τὸν Φιλίππορα. Ἐν τοῖς ἐπομένοις θέλομεν ἰδῆ ποῖαν ἀξίαν ἔχουσι καὶ αἱ γλωσσικαὶ παρατηρήσεις αὐταὶ τοῦ Κ. Μ., ἐξῆς ἄπασαι κατὰ μίαν ἐκάστην ἀνακρινόμεναι.

1. « Τὰ ἐν σελ. 4 τῆς Π. ἱστορίας, λέγει ὁ ἐπικριτὴς, « εἰδὼθε δι' αὐτοῦ εἰς τούτους, πάσας τὰς τέχνας » καὶ σελ. 7 « διδάξαντα εἰς αὐτοὺς πάσας τὰς τέχνας » ἠδύναντο ἑλληνικώτερον νὰ ἐκφρασθῶσι χωρὶς τῆς προθ. εἰς . . . Τὸ διδάσκω τινί τι, οὐ παράφρασις εἶνε τὸ διδάσκω τι εἰς τινα . . . εἶναι μόνον τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ καὶ τινῶν νεωτέρων γλωσσῶν π. χ. τῆς γαλλικῆς enseigner quelque chose à quelqu'un, ἀλλότριον δὲ τοῦ τ' ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου. » Ὅτι πρέπει νὰ γράφωμεν διδάσκω τινά τι τοῦτο τὸ δεχόμεθα, ὅχι διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ διδάσκω τινί τι εἶναι τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ, διότι ὁ σημερινὸς Ἕλλην συγγραφεὺς δὲν πρόκειται βέβαια ν' ἀπτικίζῃ, ἀλλὰ διότι οὕτω συντάσσει καὶ ἡ καθομιλουμένη ἑλληνικὴ τὸ συνώνυμον τῷ διδάσκω μαθαίνω (μεταβατ.) « ὁ παππῆς τὸν (ὄχι τοῦ, ὅπερ πολλάκις μεταχειρίζεται ἡ καθομιλουμένη ἀντὶ τῆς ἀρχαίας δοτικῆς) ἔμαθε γράμματα. » Δὲν δεχόμεθα ὅμως καὶ ὅτι ἡ σύνταξις τῶν παρατεθέντων χωρίων τῆς Π. ἱστορίας χωλαίνει. Τὰ ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις « εἰς τούτους » καὶ « εἰς αὐτοὺς » δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀντικείμενα, ἀλλ' ὡς προθετόπρωτα σημαίνοντα τὸ ἐν τίσιν, μεταξὺ τίνων (= in eorum medio, inter eos) κατὰ τὸ τῆς καινῆς διαθήκης « Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ » (Πράξ. Ἀποστ. 19, 11. Πρβλ. Ξενοφ. Κυρ. Παιδ. Βιβλ. ἀ. κεφ. ς', 20, μᾶλλον δὲ βιβλ. γ', κεφ. γ', 56). Ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τῆς δοτικῆς κείνται τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος προθετόπρωτα, πάλιν δὲν ἐννοοῦμεν ποῖου εἶδους ἀπτικὴ γλῶσσα εἶναι αὐτή, τὴν ὁποῖαν ἐννοεῖ ὁ Κ. Μ. ὅτι πρέπει νὰ γράφωμεν, κακίζων τὴν πρὸς δοτικὴν σύνταξιν τοῦ διδάσκω, ἀφ' οὗ τὴν γ'. π. Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἔγραφεν ὁ Λυκόφρων: « εἰδὼθε ἑλλησι πρῶτος Φοινίκεια γράμματα, » « τὴν σφενδονικὴν τοῖς νηπίοις παισὶ διδάσκουσι. » « Τοὺς σὺν Αἰγυπτίοις τὴν τέχνην ἀνθρώποις διδάξαντες. » (ὁμοίως καὶ ἐν τῷ μ. ἐτυμολ. σελ. 348, 49 αἱ τοὺς νόμους τοῖς ἀγνοοῦσι διδάσκοντες. » Ὁμοίως καὶ Θεοδώρητ. τόμ. ε. σελ. 16. « ὅ τὴν κρᾶσιν ἡμῖν δι' ἐτέρων ὀνομάτων διδάσκων. » Ἴδε τὸ Δεξ. τοῦ Ἑρρ. Στεφ.)

2. « Τούναντίον, ἐξακολουθεῖ ὁ ἐπικριτὴς, ἀντὶ τοῦ « ἀπειλεῖ θάνατον τὰς δούλας » ἑλληνικώτερον ἠδύναντο νὰ εἶπῃ ἀπειλεῖ θάνατον εἰς τὰς δούλας, » κατὰ τὸ ἀρχαῖον « ἀπειλῶ τινι τί. » Ὅτι ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἔπεται ὅτι δυνάμεθα, ἢ τοῦλάχιστον πρέπει νὰ λέγωμεν καὶ ἡμεῖς. Μόνον ὅπου λείπει ἡ ὀδηγία τῆς νεωτέρας, ἐκεῖ ἄς καταφύγωμεν εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ ἄς τοὺς συμβουλευσώμεθα. Εἶναι παραλογώτατον νὰ εἶπῃ τις εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν « φοβερίζω ξύλον εἰς τὸν δούλον »· τούναντίον δὲ τὸ « φοβερίζω μὲ ξύλον τὸν δούλον » εἶναι ὀρθὸν καὶ κατὰ τὴν νεωτέραν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν (Πρβλ. Πλουτ. Κημ. 2. α μνημονεύεται δ' αὐτοῦ. . .

τὸ τοὺς ἀγάμους . . . ζημίαις ἀπειλοῦντα συγκατα-
ζεύξει τὰς . . . γυναῖξί. »).

3. α Ἐν σελ. 43, λέγει κατωτέρω ὁ Κ. Μ., ἀντὶ τοῦ δὲν ἤθελον λέγονται καθὼς καὶ τῶν ὁμοίων, καλλίτερον ἦτο, ἂν ἐγράφετο: δὲν θὰ ἐλέγοντο ἢ δὲν ἤθελον (-ar) λέγεσθαι. Διότι οἱ μελλοντικοὶ οὗτοι τύποι πρέπει νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ τινος κανονικότητος. » Ἀποροῦμεν μεγάλως πῶς ὁ Κ. Μαυροφύδης, δεστικ ἐνέκυψεν ἀρκούντως εἰς τὴν μελέτην τοῦ τυπικοῦ μέρους τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης, συνιστᾷ τὸ ἤθελον λέγεσθαι καταδικάζει δὲ τὸ ἤθελον λέγωνται (γρ. οὕτω, διότι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐτυπώθη, κατὰ λάθος βέβαια, μὲ ο ἀντὶ ω). Τὸ ἤθελον λέγεσθαι εἶναι τραγέλαφος, εἶναι τύπος ἀνυπαρκτος εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, παρεισαχθεὶς βιαίως εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν ἀοίδιμον Κοραῖν. Περί τῶν συνθέτων τούτων μελλοντικῶν καὶ δυνητικῶν τύπων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης εἶχε νὰ εἴπη τις πολλά, ἀλλ' ἐνταῦθα, διὰ νὰ μὴ ὑπερβῇ ὅπερ ὠρίσαμεν μῆκος τὸ ἄρθρον τοῦτο, λέγομεν ὀλίγα τινά, τὰ κυριώτατα. Ἡ γλῶσσα εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ ἔθνους, ὅπως πολλάκις ἐγράψαμεν, οἱ λόγιοι τοῦ ἔθνους δύνανται καὶ πρέπει νὰ πλουτίσωσι καὶ μεταποιήσωσιν αὐτήν, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο καὶ τὸ χρέος τῶν δὲν πρέπει οὐδ' ἐπρεπέ ποτε νὰ παρεξηγήσωσιν οἱ λόγιοι. Ἀφίνομεν τὸ τῆς συντάξεως, καὶ τῆς ὑψηλοτέρας ἐν γένει εἰδοποιήσεως τῆς γλώσσης, ὡς ἀπώτερον καὶ ἀλλοτριώτερον πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα, καὶ περιοριζόμεθα εἰς τὸ ἐξῆς περὶ τοῦ λεξικοῦ καὶ τυπικοῦ μέρους τῆς γλώσσης ἀξίωμα, — λέγομεν ἀξίωμα, διότι δὲν πιστεύομεν νὰ ὑπάρχη τις, εἰδήμων τῆς ἱστορίας τῶν γλωσσῶν, δεστικ ν' ἀμφιδάλλῃ περὶ αὐτοῦ. Ὁ λαλῶν ἢ γράφων τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν δύναται, ἐὰν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ (διότι αὕτη καὶ μόνη εἶναι ἡ ζῶσα, ἡ ἀληθινὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους, καὶ ἄς διαρραγῶσι φωνάζοντες τὸ ἐναντίον οἱ ἐναντίοι) δὲν ὑπάρχη λέξις τις, νὰ τὴν παραλάβῃ ἐκ τῆς ἀρχαίας—ὄχι βέβαια τῆς ἀττικῆς μόνον, διότι θὰ ἦτο μωρία ὁ τοιοῦτος ἀποκλεισμός—, ἢ μὴ ὑπάρχουσιν μὴδ' ἐν ἐκείνῃ, νὰ τὴν πλάσῃ αὐτός. Τοῦναντίον, τύπον δὲν ἔχει τις νὰ μεταχειρισθῇ ἄλλον εἰμὴ μάλιστα μὲν τὸν ὑπάρχοντα ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ, ἐξ ἀνάγκης δὲ, ἐὰν λείπῃ, τὸν ἐν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ νὰ πλάσῃ τις τύπον ὁμοῦ καὶ νὰ τὸν ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν γλῶσσαν, τοῦτο εἶναι αὐθαίρεσις ἅμα καὶ ἱεροσυλία, διότι οἱ τύποι εἶναι ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον κτῆμα τῆς γλώσσης τοῦ ἔθνους (ὀλοκλήρου θεωρουμένου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον). Εἶναι ἀληθές ὅτι τὰ ἀμπέλια καὶ τὰ χωράφια τῆς ἐθνικῆς γλώσσης ἦσαν μέχρι τινός ἀφρακτα καὶ ἀφύλακτα, καὶ ὁ βουλόμενος εἰσεπίδα εἰς αὐτά, καὶ κατέκοπτε τὰ δένδρα καὶ τὰ κλήματα, ἀλλὰ τὰ ἀμπέλια ταῦτα καὶ τὰ χωράφια ἀπέκτησαν ἤδη μανδρόσκυλλα, τὰ ὅποια ἀπόρασιν ἔχουν ὄχι μόνον νὰ γαυγίζουσι ὅσον ἠμποροῦν, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ καὶ νὰ δαγκάνουσι. Ἔστω τοῦτο εἰς γνῶσιν ὄλων τῶν ἀπαρριμφοτομανῶν νυκτοκλεπτῶν τῆς γλώσσης.

Ἡ νέα λοιπὸν ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν γνωρίζει οὐδ'

ἀναγνωρίζει ἄλλους μελλοντικούς καὶ δυνητικούς τύπους εἰμὴ τοὺς ἐξῆς ἄ.) *Μέλλων παρατατικός* (ἐνεργ. καὶ παθητ.)—1. Θενὰ ἢ θὰ γράφω, -γῆ, -γῆ, κτλ. Θενὰ ἢ θὰ γράφωμαι-σαι, -ται κτλ.—2. Θέλω γράφῃ, θέλεις γράφῃ, θέλωμεν γράφῃ κτλ. θέλω γράφωμαι, θέλεις γράφῃσαι, θέλωμεν γράφῃται, θέλωμεν γράφωμεθα, θέλετε γράφῃσθε, θέλουσι γράφονται.—3. Θέλει γράφω, θέλει γράφῃς, θέλει γράφῃ, θέλει γράφωμεν, θέλει γράφῃτε, θέλει γράφουσι. Θέλει γράφωμαι, θέλει γράφῃσαι, θέλει γράφῃται, θέλει γράφωμεθα, θέλει γράφῃσθε, θέλει γράφονται.β.) *Μέλλων ἀόριστος* (ἐνεργητικός καὶ παθητικός) 1. Θενὰ ἢ θὰ γράψω, -ψῆς-ψη, -ωμεν, -τε, -ουν. Θενὰ ἢ θὰ γραφῶμαι-φῆς-φῆ, -οῦμεν, -φῆτε-φούν. 2. Θέλω γράψῃ, θέλεις γράψῃ, θέλωμεν γράψῃ, κτλ. θέλω γραφῶμαι, θέλεις γραφῶσαι, θέλωμεν γραφῶται, κτλ. 3. Θέλει γράψω, θέλει γράψῃς, θέλει γράψῃ, θέλει γράψωμεν, κτλ. θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 4. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 5. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 6. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 7. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 8. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 9. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 10. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 11. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 12. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 13. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 14. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 15. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 16. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 17. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 18. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 19. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 20. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 21. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 22. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 23. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 24. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 25. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 26. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 27. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 28. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 29. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 30. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 31. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 32. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 33. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 34. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 35. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 36. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 37. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 38. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 39. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 40. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 41. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 42. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 43. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 44. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 45. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 46. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 47. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 48. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 49. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 50. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 51. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 52. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 53. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 54. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 55. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 56. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 57. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 58. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 59. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 60. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 61. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 62. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 63. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 64. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 65. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 66. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 67. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 68. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 69. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 70. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 71. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 72. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 73. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 74. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 75. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 76. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 77. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 78. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 79. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 80. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 81. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 82. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 83. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 84. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 85. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 86. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 87. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 88. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 89. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 90. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 91. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 92. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 93. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 94. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 95. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 96. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 97. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 98. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 99. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ. 100. Θέλει γράψῃται, θέλει γραφῶμαι, θέλει γραφῶσαι, θέλει γραφῶται, κτλ.

Θὰ ἐκουράσθῃ βέβαια ὁ ἀναγνώστης διερχόμενος (ἐὰν διήλθε) τὸν μακρὸν τοῦτον πίνακα· ἀλλ' ἡ δικαιογραφία αὕτη τῆς ἀδικουμένης καὶ περιφρονουμένης γλώσσης ἦτο ἀναγκαία. Ἐξ αὐτῆς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὅλοι οὗτοι οἱ δεκαεξὶ διάφοροι μελλοντικοὶ

καὶ δυνατικοὶ τύποι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο εἰμὴ τὸ ῥῆμα θέλω συντασσόμενον μετὰ τοῦ γὰ ἢ ἀνευ αὐτοῦ πρὸς ὑπακτικὴν καὶ ὀριστικὴν, ἔχνος δὲ ἀπαρεμφάτου δὲν ὑπάρχει οὐδαμοῦ. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων τύπων οὐδεμίαν θὰ ἔχη τις ἀμφιβολίαν, ὑποθέτομεν ἐν δὲ τοῖς τύποις Α, Β, Γ, Δ, τὸ θὰ προέκυψεν, ὡς γνωστόν, κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ θενά, τοῦτο δὲ πάλιν ἐκ συγκοπῆς τοῦ ἀκλίτως πρὸς ὑποτακτικὴν καὶ ὀριστικὴν συντασσόμενου θέλει καὶ τοῦ γὰ, θε γὰ. Προφέρει δὲ τοῦτο ἡ κοινὴ γλῶσσα ἄλλοτε ὀξύτόνως θενά καὶ ἄλλοτε παροξυτόνως θένα. Τοιαύτην δὲ συγκοπὴν ἐν τῷ τρίτῳ μάλιστα προσώπῳ πάσχουσι πολλὰ ῥήματα, (κλαί(ν)ω, κλαίς,) κλαῖ, (κλαίμεν, κλαῖτε) κλαῖν (λέγω, λές) λέ (λέμεν, λέτε) λέν· νά φας, νά φά, νά φάν, νά πας, νά πᾶ, νά πᾶν, (τρώγω) τρώς, τρώ, τρών κτλ. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ καὶ τόπου νά ἐξηγήσωμεν πῶς τὸ ῥῆμα θέλω μετέπεσεν εἰς τὴν μελλοντικὴν ταύτην σημασίαν· εἰ καὶ τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι τοιοῦτον, ὅποιον νά δώσῃ ἀφορμὴν εἰς πολλὰς καὶ ἀξιολόγους σκέψεις εἰς τὸν μέλλοντά ποτε νά συγγραφῆ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Τοῦτο μόνον λέγομεν ἐνταῦθα ὅτι ἡ πρὸς ὑποτακτικὴν ἀνευ συνδέσμου σύνταξις τοῦ ῥήματος τούτου καὶ τοῦ συνωνύμου βούλομαι ἀνεκῶθεν εἶναι συνήθης εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν, καὶ ἔχνη ταύτης σώζονται καὶ ἐν τῇ γραπτῇ γλώσσῃ τῶν ἀρχαίων. « Βούλει τράπωμαι ὁδοῦς ἄλλας τινάς; » Εὐριπ. Φοιν. 722. « βούλει σκοπῶμεν » Ξενοφ. Ἀπομν. 2, 1, 1. « βούλει οὖν . . . ἀνχόησας παμμέγεθες παραινέσω αὐτοῖς; » Δουκ. Χαρ. σελ. 65. « Ἀλλὰ βούλει κατὰ τὸν Ὀμηρον κἀγὼ ἔρωμαί σε; » αὐτόθ. 48. « βούλει μικρὸν ἀφέλωμαι καὶ τῶν ὄφρων; » ὁ αὐτ. Νεκρ. Διάλ. 10, 9. (Lehmann).

« Τί σοι θέλεις ποιῆσαι,
τί σοι, λῆλη χειρῶν;
τὰ ταρσά σου τὰ κοῦρα
θέλεις λαθῶν ψαλίξω;
ἢ μᾶλλον ἐνδοθέν σου
τὴν γλῶσσαν, ὡς ὁ Τηρεὺς
ἐκεῖνος, ἐκλεπίξω; »

Ἀνακρ. ῥθ. σελ. 812 (Bergk.) « Τί σοι θέλεις δῆτ' εἰκάθω; Σοφ. Οἰδ. Τύρ. 651' « θέλεις μείνωμεν αὐτοῦ κῆνακούσωμεν γῶν; » Σοφ. Ἠλ. 80. Ὁμοίως παρατεθείσθαι καὶ τὰ ἐξῆς ἐφ' ἐτέρων προσώπων παραδείγματα « θῶμεν οὖν βούλει (=βούλει οὖν θῶμεν) δύο εἶδη τῶν ὄντων; » Πλάτ. Φαιδ. σελ. 79, Α. « εἰ δ' αὖ βούλοσθε καὶ φλεγμαίνουσιν πόλιν θεωρήσωμεν, οὐδὲν ἀποκωλύει; » Πλάτ. Πολιτεία. σελ. 372, Ε. « εἴτε τι βούλει προσθῆς ἢ ἀφέλῃς » ὁ αὐτ. Φαιδ. σελ. 95, Ε. (ἴδε Matthiae Grammat. σελ. 1173 ἐκδ. γ'.) Ἐν δὲ τῇ καινῇ διαθήκῃ ὑπάρχουσι πλεῖστα ὅσα τοιοῦτα παραδείγματα « θέλεις ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς; » Ματθ. 17, 4. « θέλεις συλλέξωμεν; » 13.28. « Κύριε, θέλεις εἰπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ; » Λουκ. 9. 54. « τί θέλεις ποιήσω σοι; » Μάρκ. 10, 51. « Ποῦ θέλεις ἀπελθόντας ἐτοιμάσωμεν ἵνα φάγης τὸ πάσχα; » Μάρκ. 14, 12 (= Ποῦ θὰ ἐτοιμάσωμεν νά

φᾶς τὸ πάσχα;). Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι τὸ ῥῆμα τοῦτο, πλὴν τῶν δευτέρων ἐνικῶν προστακτικῶν προσώπων φέρε, ἄγε, καὶ τοῦ ἄφες μάλιστα ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ (« ἄφες ἰδῶμεν εἰ ἔρχεται Ἡλίας σῶσαι αὐτόν. » Ματθ. 7, 4 = ἄς ἰδῶμεν ἂν ἔρχεται ὁ Ἡλίας νά τὸν σῶσῃ), ὅπερ καὶ αὐτὸ ἐμείνεν εἰς τὴν καθομιλουμένην ἑλληνικὴν, εἶναι τὸ μόνον ῥῆμα (καὶ τὸ συνώνυμον βούλει) τὸ οὕτως ἀσυνδέτως συντασσόμενον μετὰ τῆς ὑποτακτικῆς.

Οἱ μελλοντικοὶ λοιπὸν καὶ δυνατικοὶ οὗτοι τύποι σύγκεινται ἐκ τοῦ ῥήματος θέλω συντασσόμενου (πλὴν τῆς ὀριστικῆς μετὰ γὰ) μετὰ τῆς ὑποτακτικῆς μετὰ τοῦ γὰ ἢ ἀνευ αὐτοῦ. Καὶ ἡ μὲν ὑποτακτικὴ μετὰ τοῦ γὰ εἶναι ἡ κοινοτάτη καὶ συνηθεστάτη καὶ ἀρχαιοτάτη ἀνάλυσις τοῦ ἀπαρεμφάτου (« θέλω ἵνα μοι δῶς » Μάρκ. 6, 25. « θέλω ἵνα . . . ποιήσῃς ἡμῖν » 10, 35 « θέλω ἵνα κάκεινοι ὡσι μετ' ἐμοῦ » Ἰωάν. 17, 24, κτλ.), ἡ δὲ ὑποτακτικὴ μετὰ τοῦ θέλω ἀνευ τοῦ γὰ εἶναι, καθ' ἃ παρεθέσαμεν ἀνωτέρω παραδείγματα, ὁμοίως κοινοτάτη συνηθεστάτη καὶ ἀρχαιοτάτη.

Ἄλλ' ἔρχεται ὁ αἰοίδιμος Κοραῆς, καὶ ἀποβαλὼν τοὺς μελλοντικούς καὶ δυνατικούς τύπους τῆς ζώσης γλώσσης, πλάττει ἑτέρους ἀνυπάρκτους συντάσεων τὸ θέλω μετ' ἀπαρεμφάτων (θέλω εἰς, -ει, -ομεν κλ.) γράφειν, γράφειν, γράφεσθαι, γραφ(θ)ῆν(αι), ἤθελον γράφειν, γράφειν, γράφεσθαι, γραφῆν), καὶ κατορθώνει διὰ τῆς αὐθεντεῖας καὶ τοῦ ἀξιωματός του νά τοὺς εἰσδιᾶσῃ εἰς τὴν γραπτὴν τῶν λογίων γλῶσσαν, ὅπου, ἀποκεκομμένοι μὲν τὸ γ, ἀλλὰ γοῦν ζῶσι καὶ βασιλεύουσι μέχρι σήμερον. Ἄλλ' οἱ τύποι οὗτοι εἶναι ἀνυπάρκτοι, ὡς προείπομεν, διὰ τοὺς ἐξῆς μάλιστα λόγους.

Α. Δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ, ὅστις δὲν γνωρίζει εἰμὴ μόνον τοὺς τύπους, ὅσοι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ πίνακι, ἂν ἀνωτέρω καταστρώσωμεν.

Β. Δὲν ἔχομεν λόγον νά ἐξηγήσωμεν πῶς, ἐν ᾧ ἡ γλῶσσα ἀπέβαλε πανταχοῦ σχεδὸν τὸ ἀπαρέμφατον, ἀντικαταστήσασα τὸ μὲν τελικὸν διὰ τῆς ὑποτακτικῆς μετὰ τοῦ γὰ, τὸ δὲ εἰδικὸν διὰ τῆς ὀριστικῆς μετὰ τοῦ πῶς (= ὅτι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ὡς), ἐτίρησεν αὐτό, ὅπου ἤκιστα ἦτο ἐπόμενον νά τὸ τηρήσῃ, ἐν μελλοντικῷ καὶ δυνατικῷ τύπῳ σχηματιζομένῳ μετὰ τοῦ θέλω, ῥήματος δηλονότι ἐκφράζοντος ὅ, τι μάλιστα ἐμφατικὸν καὶ ὠρισμένον, τὴν θέλησιν, καὶ θέλοντος τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ γυμνὸν πάσης ἀπαρεμφατικῆς ἀοριστίας.

Γ. Ἐάν δεχθῶμεν ὅτι τὸ δευτέρον ῥῆμα τῶν τύπων τούτων εἶναι ἀπαρέμφατον, πῶς ἐξηγεῖται ἡ πρὸς μέλλοντα τῆς ἀπαρεμφάτου σύνταξις τοῦ θέλω, θέλω γράφειν, ἐν ᾧ κανονικὴ καὶ ὀρθὴ εἶναι μόνον ἡ πρὸς ἐνεστῶτα καὶ ἀόριστον σύνταξις, θέλω γράφειν, θέλω γράφαι, θέλω γράφεσθαι, θέλω γραφῆναι; Ἰὰ πρὸς μέλλοντα τῆς ἀπαρεμφάτου κανονικῶς συντασσόμενα ῥήματα εἶναι εὐάριθμα, μέλλω, ἐλπίζω, καὶ ὀλίγα τινὰ ἄλλα, ὅχι ὅμως καὶ τὸ θέλω.

Δ. Πῶς ἔχει τις νά ἐξηγήσῃ, ἀσπαζόμενος τὴν Κοραϊκὴν θεωρίαν, τὸ παράδοξον τοῦτο φαινόμενον,

ὅτι ἐκ τῶν ἐξῆς β'. ἀορίστων τῆς ἀπαρεμφάτου εὔρειν, ἰδεῖν, εἶπειν, πιεῖν, ἐμβῆναι, λαβεῖν, παθεῖν, μαθεῖν, φαγεῖν, καμῖν, τυχεῖν, δραμεῖν, λαχεῖν, κτλ. οἱ μὲν πρώτοι πέντε εἶναι εὐκαμπτοὶ καὶ εὐλύγιστοι, καὶ ἐν ᾧ κάλλιστα λέγει τις: θέλω (ἤθελον) εὔρει, ἰδεῖ, εἶπει, πίει, ἐμβῆ, χωρὶς νὰ προσβάλῃ κακῶς εἰς τὴν ἀκοήν μας, δύναται νὰ τοὺς ἐμβέσῃ εἰς τὸ χωνίον τοῦ Κοραῆ, καὶ νὰ εἴπῃ κάλλιστα: θέλω (ἤθελον) εὔρει, ἰδεῖ, εἶπει, πιεῖ (τοῦτο ὄχι ἀνευ συνιζήσεως), ἐμβῆ, χωρὶς πάλιν νὰ προσβάλῃ κακῶς εἰς τὴν ἀκοήν μας; οἱ δὲ λοιποὶ εἶναι ἑκαμπτοὶ, ἀλύγιστοι, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον οὔτε εἶπαν οἱ περὶ Κοραῆν, οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ εἴπῃ ποτέ τις: θέλω (ἤθελον) παθεῖ, μαθεῖ, λαβεῖ, φαγεῖ, δραμεῖ, φαγεῖ, καμῖ, τυχεῖ, κτλ. χωρὶς νὰ ζεσχίσῃ τὰ αὐτὰ μας;

Περὶ τοῦ τόνου τούτου λέγει ὁ Κοραῆς ἐν σημειώσει εἰς τῶν προλεγόμενων τοῦ γ'. τόμου τῶν παραλλήλων τοῦ Πλουτέρου σελ. 462 (γενικ. ἐκδ. Προλεγ.) ὅτι « ἡ μετάθεσις τοῦ τόνου εἶναι καινὴ καὶ αὐτὴ, ὡς καὶ ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ν καὶ εἰς ἄλλους ἀορίστους ἀπαρεμφάτους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους σχηματίζομεν τοὺς καινοὺς μέλλοντας, οἷον θέλω κάμει, λάβει, τύχει, κτλ. ἀπὸ τὸ καμῖν, λαβεῖν, τυχεῖν. Ὁ Ἄλλὰ δὲν λέγει ὅμως καὶ πῶς ἐξεγείτα ἡ μετάθεσις αὐτῆ τοῦ τόνου. Ὅλι οὐ σχεδὸν αἱ τοιαῦται μεταθέσεις τοῦ τόνου αἱ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ ἐλληνικῇ, ἔχουσι τὸν λόγον καὶ τὴν ἐξήγησίν των. Ἄν θελήσῃ τις νὰ δικαιολογήσῃ τὴν μετάθεσιν τοῦ τόνου τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνταῦθα ἀπαρεμφάτων ἐκ τῶν αἰολικῶν εὔπην, γούην, κτλ. διὰ τί ἡ μετάθεσις αὐτῆ νὰ γίνῃ μόνον εἰς τοὺς ἀορίστους, ὄχι καὶ εἰς τοὺς ἐνεστώτας, καὶ ἀντὶ τῶν: θέλω ὀμιλεῖ, φιλεῖ, γέλα, καλεῖ, νὰ μὴ λέγῃ ἡ καθομιλουμένη γλῶσσα θέλω ὀμιλεῖ (ἢ ὀμιλεῖ (ν), ὅπως κἂν θέλω νὰ τὸ γράψῃ τις), φιλεῖ, γέλα, κάλει, κτλ. κατὰ τὰ αἰολικά: φίλην, κάλην, προτέρην, ἀσυνέτην, ἀντήν, κλ. (ἴδε Ahrens de Dial. α', § 3. 6 καὶ ἀλλαχοῦ); Διὰ τί ὁμοίως νὰ μὴ γίνῃ ἡ μετάθεσις τοῦ τόνου καὶ εἰς τοὺς παθητικούς ἀορίστους τῆς ἀπαρεμφάτου, καὶ ἀντὶ τῶν θέλω γραφεῖ, ὀνομασθεῖ, φαρθεῖ, κτλ. νὰ λέγῃ τις, θέλω γράφῃ, ὀνομασθεῖ, φάρθη, κτλ. κατὰ τὰ αἰολικὰ μεθύσθη (ὅπερ ἐσφαλμένως γράφει ὁ Κοραῆς: μεθυσθῆν αὐτόθ. σελ. 463) τοῦ Ἀλκαίου (λείψαν. 29 παρ' Ahrens αὐτόθ. ἐν τῷ παρρητήματι σελ. 246) καὶ ὀμνάσθη τοῦ Θεοκρ. 25, 26.;

Τὶ ἄλλο ἀποδεικνύουσι πάντα ταῦτα εἰμὴ ὅτι τὰ νομιζόμενα ταῦτα ἀπαρέμφρατα εἶναι ὑποτακτικά, καὶ ὅτι (διὰ νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ ἐν τῷ δ'. λόγω φαινόμενον), ὅλοι οἱ δεῦτεροι ἀορίστοι, περὶ ὧν ὁ λόγος, εἶναι τρίτα ἐνικὰ πρόσωπα τοῦ ἀορίστου τῆς ὑποτακτικῆς, καὶ τὰ μὲν: εὔρει, ἰδεῖ, εἶπει, ἐμβῆ, πιεῖ, δέχονται μετάθεσιν τόνου, ὄχι δι' ἄλλον λόγον, πᾶρες δῖοτι, ἐκθλιβομένων τῶν πρώτων συλλαβῶν ὡς φωνηεντικῶν, ἐξ ἀνάγκης ὁ τόνος μεταπίπτει εἰς τὴν λήγουσαν, ὅπερ συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα τῶν τοιούτων ἀορίστων τῆς ὑποτακτικῆς (νὰ) δῶ (ἢ δῖω) κατ' ἄλλην συνήθη καὶ ταύτην μετάθεσιν τοῦ δ' δῆς, δῆ, πῶ, πῆς; πῆ, πῶ, πῆς; ὕρῶ, ὕρῆς; ὕρῆ, ὕρῆς, ὕρῆ, ὕρῆς, πῶ, πῆς, πῆ, πῶ, πῆς; ὕρῶ, ὕρῆς; ὕρῆ, ὕρῆς, ὕρῆ, ὕρῆς;

ἄπην, ἄπῆ, ἀντὶ τῶν (νὰ) ἰδῶ, ἰδῆς, ἰδῆ, εἶπω, εἶπῆς, εἶπῆ, πῶ, πῆς, πῆ, εὔρω, εὔρῆς, εὔρῆ, ἔμβω, ἔμβῆς, ἔμβῆ; τὰ δὲ παθεῖν, μαθεῖν, τυχεῖν, φαγεῖν, κτλ. δὲν δέχονται τοιαύτην μετάθεσιν, διότι, ὄχι ἀπαρέμφρατα, ἀλλ' ἀορίστοι τῆς ὑποτακτικῆς ὄντες δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πάθωσιν ἐκθλιψιν τῆς πρώτης συλλαβῆς εἰς μηδὲν τῶν προσώπων, (νὰ) πάθω, πάθῃς, πάθῃ, μάθω, μάθῃς, μάθῃ κτλ.; Τοῦτο δέ, ὅτι οὔτε ὁ Κοραῆς, οὔτε τις ἕτερος τῶν περὶ αὐτόν, ὦν τινες ἀκαθεκτότεροι καὶ δυσπειθέστεροι πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον, δὲν κατῴρθωσεν, ἢ μᾶλλον δὲν ἐτόλμησε κἂν ποσῶς νὰ διαστρέψῃ τοὺς ἀορίστους τούτους τῆς ὑποτακτικῆς, τί ἄλλο σημαίνει εἰμὴ τὴν ἐνδόμυχον φωνὴν τῆς γλωσσικῆς συνειδήσεως τοῦ ἔθνους ἐπανισταμένην καὶ διαμαρτυρομένην κατὰ τῆς προφανοῦς ταύτης διαστρεβλώσεως τῆς γλώσσῃς;

Ἐχομεν λοιπὸν ὑπὲρ μὲν τῆς ἡμετέρας θεωρίας, ὅτι τὰ λεγόμενα ταῦτα καλοῦσθαι ἀπαρέμφρατα τῶν μελλοντικῶν καὶ ὀνητικῶν τύπων εἶναι ὄχι ἀπαρέμφρατα, ἀλλὰ τρίτα ἐνικὰ πρόσωπα τοῦ ἐνεστώτος καὶ ἀορίστου τῆς ὑποτακτικῆς, κατὰ τοὺς ἐν τῷ πίνακι τύπους α', β', γ', δ'. 1. συνηγοροῦσαν τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νεωτέραν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, μὲ τῶν ὁποίων τὴν σύνταξιν καὶ τοὺς τύπους συμφωνοῦμεν πληρέστατα· οἱ δὲ περὶ τὸν Κοραῆν ἔχουσιν ἀμφοτέρως ταύτας ἐναντίας, συμβιβάζονται δὲ καὶ συμφωνοῦσι μὲ τοίους; μὲ τοὺς Ἐξαρχοπούλους τῆς πτωχοπροδρομικῆς μεσαιωνικῆς μας φιλολογίας.

«Ὅστις γὰρ θέλει: ἐξ αὐτῆς θλιβῆν τε καὶ χαρῆναι, ἐμὲν καὶ μὲ τὸ θέλημα καὶ τὴν προαίρεσίν σου, θέλεις γυρίσιν καὶ στραφῆν, παύμεθα τοῦ λέγειν. θέλω εἰς ἀφηγήτασθαι λόγους ὀφειοτάτους, θέλεις χαρῆν καὶ τιμηθῆν καὶ ζῆσιν καὶ πλουτήσιν. Καὶ τοὺς ἐχθρούς σου εἰς τὸν λαὸν θέλεις καταπατήσιν.»

Ἐμπορῶ νὰ σοῦ γεμίσω δύο σελίδας τοιούτων παραδειγμάτων, » λέγει ὁ Κοραῆς ἐν τῇ πρὸς τὸν Α. Γαζῆν ἐπιστολῇ του, ἐν ᾗ παραθέτει τοὺς στίχους τούτους (Ἀπάνθισμα δευτέρου ἐπιστολῶν Α. Κ. ἐκδιδόντος I. Ρώτα. Ἐν Ἀθήναις 1844, σελ. 223) Ἄποροῦμεν πῶς δὲν εἶπεν ὀλόκληρον σύγγραμμά; Ὁ Κύριος Μαυροφρύδης, μικρὸν τι διατρίψας ἐν Παρισίοις, ἀντέγραψε ἐκ τῆς αὐτακρατορικῆς βιβλιοθηκῆς τόμον ὀγκωδέστατον τοιούτων μακαρονάδων, τὸν ὅποιον καὶ ἐκδίδει καθ' ἃ προσκήρυξεν ὀσονόπιω. Καὶ ὁμοῦς δὲν χρειάζεται πολὺς κόπος διὰ νὰ πεισθῇ ὁ ἀνγνωστός ὅτι τῶν λαμπρῶν τούτων συνηγόρων τῆς Κοραϊκῆς θεωρίας τὸ κῆρος εἶναι ἴσον μὲ μηδενικόν. Καὶ τί ἄλλο δὲ χαρακτηρίζει περισσότερον ὅλους ὄλων τῶν ἐποχῶν τοὺς ἀνδρῆς μακαρονογράφους; παρὰ τὴν ἀνίατον μονομανίαν, ὄχι μόνον τὴν γραφὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ὀμιλίαν των νὰ καταφορτόνοσσι μακρόνοντες μὲ ἀνάλατα ἀπαρέμφρατα; Ἐὰν σήμερον, μετὰ τῶσους ὑπὲρ τῆς ἀποσκορακίσεως τοῦ μακαρονισμοῦ ἀγῶνας καὶ μόχθους καὶ βατάνους καὶ μαρτύρια τοῦ αἰδίδιμου Κοραῆ (Ἄν τρώντι δὲν ἐβασανίσθη καὶ δὲν ἐμαρτύρησε, δὲν πταίει ὁ καυμένος ὁ Κοδρινῶς. Ἄς τοῦ ἐπιπτειν εἰς τὰς χεῖρας πουθενᾶ κατὰ

τὴν Βλαχίαν, καὶ ἂν δὲν τὸν ἐπρόσφερον ὀλοκαύτωμα εἰς τὰς παρωρισμένους σκιὰς τῶν ἀθανάτων συγγραφέων τῆς προγονικῆς μας γλώσσης, ἅς μὴ τὸν ἔλεγαν Κοδρικῶν !), ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ τοῦ γλωσσικοῦ Κοραϊσμοῦ, εἶναι ἀδύνατον νὰ εὑρῆς ἓνα καὶ μόνον τίμιον καὶ θεοφοβούμενον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος νὰ βεβαιώσῃ μετ' ὄρκου ὅτι σήμερον τὴν 12 Ἀπριλίου τοῦ 1861 καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἑλληνικὴν Τουρκίαν δὲν ἐξεφωνήθησαν ἢ δὲν ἐγράφησαν εἰς πεζὸν καὶ εἰς ἕμμετρον λόγον ἑκατὸν τοῦλάχιστον ὀλαστρόγγυλα ἀπαρέμματα, εἶναι παράδοξον, εἶναι ἀπορον ἂν εἰς τοὺς χρυσοῦς αἰῶνας τῶν Πτωχοπροδρόμων, ἀντὶ τοῦ μάννα ὁ οὐρανὸς ἐβρεχεν ἀπαρέμματα ; Ἀπορον καὶ παράδοξον θὰ ἦτο τὸ ἐναντίον. Ἐκ τοῦ ὅτι ὁμοίως τρεῖς καὶ τέσσαρες σχολαστικοὶ μακαρονοφάγοι ἀπαρεμματοκοποῦσι, δὲν ἔπεται κατ' οὐδένα λόγον ὅτι ἀπαρεμματοκοπεῖ καὶ ἡ γλῶσσα, ἡ ἀληθινὴ καὶ ζῶσα γλῶσσα τοῦ ἔθνους. Ὅ,τι γίνεται σήμερον ἐγίνετο πάντοτε. Ὅπως κάκιστα θὰ ἔπραττέ τις σήμερον λέγων ὅτι διεσώθησαν εἰς τὴν γλῶσσαν τὰ ἀπαρέμματα, διότι τὰ λαλοῦσι καὶ τὰ γράφουσι ἐξ ἑπτὰ λογιώτατοι, οὕτω κακῶς ἔπραξεν ὁ Κοραΐς, θεωρήσας ὅτι τὰ ἀπαρέμματα διεσώθησαν εἰς τοὺς μελλοντικούς καὶ δυνατικούς τύπους τῆς καθομιλουμένης γλώσσης, διότι εἰς τὸ δεύτερον μέλος αὐτῶν εἶδον ἀπαρεμματοκτικὴν μορφήν εἰς τοὺς αἰῶνας τῆς ἀκρίσιᾶς καὶ τῆς ἀμαθείας οἱ Πτωχοπροδρόμοι, τοὺς ὁποίους διὰ τὴν ἐρωτήσιν ἀνέστησαν ἐκ τοῦ κονιορτοῦ τῶν βιβλιοθηκῶν, ὅπου ἔκειντο πρό πολλοῦ θαμμένοι καὶ ἀγνωστοί, ἐν ᾧ ἠδύνατο νὰ ἐρωτήσῃ καλλίτερα τὴν γλῶσσαν τοῦ ἔθνους, μάρτυρα γνωστῶν, ἀξιόπιστων καὶ ζῶντων.

Ἐπαναλέγομεν λοιπὸν, συμπεραίνοντες τὰ προειρημένα, ὅτι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ὡς ἀπαρέμματα θεωρούμενα εἶναι τρίτα ἐνικὰ πρόσωπα τοῦ ἐνεστώτος καὶ ἀόριστου τῆς ὑποτακτικῆς καὶ πρέπει νὰ γράφονται ὅχι ἄλλα με ἠ καὶ ἄλλα με ει, ἀλλ' ἅπαντα ἀνεξαίρετως με η. Προκειμένου δὲ νὰ μεταχειρισθῇ τις μελλοντικὸν καὶ δυνατικὸν τύπον, δὲν ἔχει ἄλλους εἰμὴ τοὺς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ πίνακι καταλεχθέντας· προτιμότερον δὲ πάντων ὡς ἀπλούστερον, εὐφωνότερον καὶ κοινότερον τὸ θὰ με τὸν ἐνεστώτα καὶ ἀόριστον τῆς ὑποτακτικῆς, καὶ με τὸν παρατατικὸν τῆς ὀριστικῆς· τὸ μόνον δ' ἔλλειμμα τοῦ τύπου τούτου εἶναι ὅτι δὲν ὑπάρχει κατ' αὐτὸν δυνατικὸς ἀόριστος (θὰ ἔγραψα) ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἅς μεταχειρίζεται τις τὸν ἄλλον τύπον (δ', 1, ἤθελον γράψῃ.) Ἐννοεῖται δὲ οἰκοθεν ὅτι ἕκαστος εἶναι ἐλεύθερος, ὡς προείπομεν, νὰ ἐκλέξῃ ὅντιναδῆποτε τύπον θέλει, φθάνει μόνον νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν γλῶσσαν· καὶ ἅπαντες οἱ ἀνωτέρῳ καταλελεγμένοι ὑπάρχουσι. Μόνον ὁ τύπος « δὲν ἤθελον λέγεσθαι » με τὸν ὁποῖον διορθῶναι ὁ κύριος Μυρορρύδης τὸ « δὲν ἤθελον λέγωνται » τοῦ Κυρίου Παππαρρηγοπούλου εἶναι τύπος ἀνύπαρκτος, τρυγέλαφος, χίμαιρα. Ἐξῆς μέχρι τοῦδε ὡς φυτὸν παράσιτον εἰς τὸ δένδρον τῆς γλώσσης, ἀλλ' εἰς τὸ ἐξῆς πρέπει νὰ ἐκκοπῇ καὶ ἀποβληθῇ ὡς περιττωμα δυσταίδες ἄμα καὶ βλαβερόν, διότι οὐδεὶς

βέβαια τῶν λογίων τοῦ ἔθνους θὰ ὑπομείνῃ πλέον τὴν ἐθνικὴν του γλῶσσαν, νὰ φέρῃ ἀκόμη τὰ δουλοπραπῆ δεσμὰ τῆς δεσποτικῆς αὐθαιρεσίας τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου.

4. Κατωτέρω ψέγει ὁ ἐπικριτὴς τὸν Κ. Π. μεταχειριζόμενον τὸ συγκριτικὸν ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ, « ἐλάττωμα, εἰς ὃ περιπίπτουν πλεῖστοι ὅσοι τῶν παρ' ἡμῖν γραφόντων, παρασυρόμενοι ἐκ τῆς γαλλικῆς καὶ τῶν ἄλλων ῥωμανικῶν γλωσσῶν, ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ τὸ συγκριτικὸν μετὰ τοῦ ἄρθρου μεταχειριζόμενον, π. χ. γαλλ. le meilleur des écrivains = (ὁ) ἀριστος τῶν συγγραφέων, la plus grande de mes filles = (ἡ) πρεσβυτάτη τῶν θυγατέρων μου, κτλ. » Ἐν πρώτοις λανθάνεται ὁ ἐπικριτὴς νομίζων ὅτι αἱ ῥωμανικαὶ γλῶσσαι μεταχειρίζονται ἐν γένει ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ τὸ συγκριτικὸν μετὰ τοῦ ἄρθρου. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα μέθοδος σύνταξις τῶν παραθετικῶν τῆς γαλλικῆς, ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ ν' ἀποφαίνεται μετὰ τόσης πεποιθήσεως καὶ περὶ τῶν ἄλλων. Πῶς ἔχει ἡ σύνταξις τῶν παραθετικῶν ἐν τῇ ἰσπανικῇ καὶ πορτογαλικῇ δὲν γνωρίζομεν, διότι στοιχειωδέστατην μόνον εἶδησιν τῆς ἰσπανικῆς γλώσσης ἔχοντες δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν περὶ αὐτῆς ἐξ ἰδίας γνώσεως· περὶ τῆς ἰταλικῆς ὁμοίως διαβεβαιούμεν τὸν Κ. Μ. ὅτι λανθάνεται ἐξομοίων αὐτὴν πρὸς τὴν γαλλικὴν· τούναντίον ὅχι μόνον ἰδίας καταλήξεως ὑπερθετικὸν ἔχει, ἀλλὰ καὶ οἱ παραθετικοὶ τύποι καὶ ἡ σύνταξις αὐτῶν μετὰ τοῦ ἄρθρου καὶ ἄνευ αὐτοῦ εἶναι οὕτω ποικίλοι, ὥστε οὐδαμῶς ἐφαρμόζεται εἰς αὐτὴν τὸ περὶ τῆς γαλλικῆς ἀληθεῦς, καὶ δύνανται τις νὰ γράψῃ περὶ τούτων ὀλοκλήρους σελίδας. Ἐνθυμίζομεν τὸν ἀναγνώστην μόνον τοῦτο τὸ γνωστότατον καὶ συγχρότατα παρὰ Δάντη περὶ τοῦ εἰς τὸν Ἄδην ὁδηγῶν του Βιργιλίου λεγόμενον « l'altissimo poeta. » Τοῦτο ἡ γαλλικὴ δὲν ἔχει νὰ μεταφράσῃ δι' ὁμοίου τύπου. Ὁμοίως τὸ τοῦ Ἀριώστου (Ὁρλ. ε', 13) « non era dopo il re di lui il piu degno. » Τοῦτο μόνον διὰ περιφράσεως εἶναι μεταφραστὸν εἰς τὴν γαλλικὴν. Ἐὰν ἐφαρμόσωμεν ἐνταῦθα τὸν κανόνα τοῦ ἡμετέρου ἐπικριτοῦ καὶ μεταφράσωμεν τὸ il piu degno γαλλιστὶ μὲν μετὰ τὸ ἑνάρθρον le plus digne, ἑλληνιστὶ δὲ εἴτε ἐνάρθρως εἴτε ἀνάρθρως μετὰ τὸ ὑπερθετικὸν ἀξιότατος, ἀνθρώπος ἡμῖν ὁ Θησαυρὸς ἐγένοντο. Καλὸν λοιπὸν εἶναι, οἴλτατε ἐπικριτὰ, ν' ἀφήσωμεν τὰς ῥωμανικὰς γλώσσας εἰς τὴν ἡσυχίαν των, καὶ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ὁ ἀναγνώστης μας γνωρίζει κάλλιστα ὅτι τὸ ὑπερθετικὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ εἶχε δύο σημασίας, μίαν ἀπόλυτον καὶ ἑτέραν σχετικὴν, παραθετικὴν, συγκριτικὴν, ἢ ὅποιςδῆποτε ἄλλως θέλει νὰ τὴν ὀνομάσῃ τις. Ἐκαίην μὲν λοιπὸν, λέγομεν πρὸς τὸν Κ. Μ., ἐτήρησεν ἡ καθομιλουμένη ἑλληνικὴ, ταύτην δ' ἀπέβαλεν. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ τὸ μὲν Σωκράτης ἀνὴρ σοφώτατος ἐγένετο, περιέχει ἀπόλυτον ἢ (ὅπως νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ὀνομασθῇ κάλλιον) ἀόριστον ὑπέρθεν, καὶ ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὸ Σωκράτης λίαν σοφὸς ἀνὴρ ἐγένετο· τὸ δὲ Σωκράτης ἀνδρῶν πάντων σοφώτατος ἐγένετο

ἐκφράζει ὑπέρθεσιν σχετικῆν, καὶ δὲν ἔχομεν πῶς ἄλλως νὰ τὸ περιγράσωμεν. Ἐν τῇ καθομιλουμένῃ ἑλληνικῇ τὸ ὑπερθετικόν, ὅπου ὑπάρχει, διότι κατῆντησε σπανιώτατον, οὐδ' εἶναι ἀμοιρον ἐλαφρᾶς τινος λογιωτατικῆς βαφῆς, μόνον ἀπόλυτον ὑπέρθεσιν σημαίνει. « Τί σε ἔκαμεν ὁ καλύτερος αὐτός ἄνθρωπος = ὁ πολὺ καλὸς ἄνθρωπος = ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὅπου εἶναι πολὺ καλός; » τὴν δ' ἑτέραν, τὴν σχετικὴν ὑπέρθεσιν, ἀπέβαλεν, ὡς εἴρηται, παντελῶς, καὶ ἐκφράζει αὐτὴν διὰ τοῦ ἐνάρθρου συγκριτικοῦ. Ὁ Κωστας εἶναι ὁ καλλίτερος ἄνθρωπος τοῦ τόπου μας. Ἀντί λοιπὸν ὁ Κ. Μ. νὰ ὀνμάξῃ τὴν σύνταξιν ταύτην « ἐλάττωμα, εἰς ὃ περιπίπτουν πλείστοι ὅσοι τῶν παρ' ἡμῖν γραφόντων, παρασυρόμενοι ἐκ τῆς γαλλικῆς καὶ τῶν ἄλλων ῥωμανικῶν γλωσσῶν, » θὰ ἔκαμνεν, ἢ τοῦλάχιστον θὰ κάμῃ καλλίτερα, ὡς ἱστοριογράφος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, νὰ μελετήσῃ ἀκόμη καλλίτερα τὴν γλῶσσαν τοῦ ἔθνους, καὶ ἔστω βέβαιος ὅτι τοῦτο μάλιστα τὸ μέρος, τὸ περὶ τῶν παραθετικῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, παρέχει αὐτῷ ὕλην γόνιμον πολλῶν καὶ πανταίων σκέψεων καὶ παρατηρήσεων.

Τὸ δ' ἐν σελ. 67 τῆς Π. ἱστορίας « ὁ Θεὸς αὐτὸς τὸ μέγιστον καὶ ἐνδοξότερον τῶν ὄντων » εἶναι μὲν ἀνωμαλόν, ἀλλ' οὐδεὶς συγγραφεὺς εἶναι ἐλευθερὸς ἀνωμαλιῶν. Ὁ Ξενοφῶν (Ἀπομν. Ἑ., 7, 40) λέγει « κάλλιστα καὶ πρεπωδέστερα, » ὁ δὲ Πλάτων (Φίληβ. σελ. 55 Δ.) « τὰ μὲν ὡς καθαρῶτατα νομίζουσιν, τὰ δ' ὡς ἀκαθαρότερα, » (Πολιτ. ἡ., σελ. 56 & Β.) « (γένος) τὸ μὲν ἀνδρείοτατον, τὸ δ' ἀνάνδρύτερον » κτλ. Ἄν ὁ Κ. Μ. νομίζῃ ὅτι αὐταὶ μὲν αἱ ἀνωμαλίαι εἶναι καλαὶ καὶ ἀγίαι, λόγῳ μὲν ὅτι κάποιον λόγον εἶχαν ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Πλάτων νὰ μεταχειρισθῶσι τὰς ἀνωμαλίαις αὐτάς, πράγματι δὲ μόνον καὶ μόνον διότι ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶναι ἀρχαῖοι, ὁ δὲ Κ. Π. πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ καταδικασθῇ, δι' οὐδένα ἄλλον λόγον, παρὰ διότι δὲν εἶναι οὔτε Πλάτων οὔτε Ξενοφῶν, τὸ καθ' ἡμᾶς δὲν συνοπογραφοῦμεν εἰς τὴν καταδίκην.

Ἐπειτα ἀποροῦμεν πῶς ὁ Κ. Μ., ἀφ' οὗ τέλος πάντων ἤθελε καὶ καλὰ νὰ θαυμάσῃ τὰ ἑυράφια του, δὲν ἐλάβανεν εἰς χεῖρας τὰς κεφαλὰς τῶν συνεργατῶν του, ἀλλ' ἐπετέθη κατ' ἄλλων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν καμμίαν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἐπιδεξιότητά του. Ἐν σελ. 29 τοῦ Φιλίστορος ἀπαντῶμεν ταῦτα. « Τὰ τῆς κλασικῆς περιόδου ποιήματα καὶ συγγράμματα εἶναι ἀνομισητέως τὸ πολυτιμότερον κληροῦμα, ὑπερ ἐκκληρονόμησεν ἀπὸ τοῦ παλαιῆς τὸ ἡμέτερον ἔθνος, » καὶ ἐν σελ. 26 « ὁ Ὀβίδιος, εἰς τῶν καλλιτέρων τῆς Ῥώμης ποιητῶν, » καὶ εὐθύς κατωτέρω « ὁ δὲ Κικέρων, τὸ ἐξοχώτερον πρόσωπον τῆς Ῥωμαϊκῆς γραμματολογίας » καὶ αὐτὸς αὐτότατος δ' ὁ ἐπικριτὴς λέγει ἐν σελ. 49 « πολλὰ δὲ . . . πόλεις . . . ἐκτίσθησαν παρὰ τοὺς ὀνομαστοτέρους ποταμούς; » καὶ σελ. 5 « Ἀμρότεραι αὐταὶ αἱ χερσόνησοι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων κατελήφθησαν ὑπὸ λαῶν ἐκ τῶν δύο ἱστορικωτέρων φυλῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, » ὅπου ὄχι μόνον τὸ ἐναρ-

θρον συγκριτικὸν κεῖται ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις σχετικοῦ ὑπερθετικοῦ, ὅπως ἐξηγήταμεν ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ τὸ προθετόπρωτον ἐκ τῶν γαλιῶν οὕτως ἀμετόχως ἐπιτασσόμενον εἰς τὸ λαῶν εἶναι ὀρθὰ κοπτὰ ξενικόν καὶ σλόικον. Ὅτι δὲ εἰς τοιαύτην σχετικὴν ὑπερθετικὴν ἔννοιαν μεταχειρίσθη ὁ καλὸς μας ἐπικριτὴς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κρίσει τῆς Π. ἱστορίας, μίαν ἀκριβῶς σελίδα πρὸ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος παρατηρήσεώς του, τὸ ἐναρθρον συγκριτικόν (45): « Αὐταὶ περίπου εἶναι αἱ κυριώτεραι τῶν περὶ τοῦ συγγράμματος τοῦ Κ. Π. παρατηρήσεών μας, » τοῦτο εἶναι ἀληθῶς νόστιμον καὶ νοστιμώτατον. Ἐάν δ' ὁ Κ. Μ. μᾶς ἀπαντήσῃ ὅτι βαρβαρίζομεν, διότι ἡ λέξις νόστιμος δὲν ἔχει τοιαύτην σημασίαν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ παπποῦ μας Ὀμήρου, πάλιν τὸ νόστιμον οὐχ ἦπτον θὰ μένη τοιοῦτον.

Σημαιοῦμεν δ' ἐν παρενθέσει εἰς τὸν Κ. Μ. ὅτι τὸ « (ἡ) πρεσβυτάτη τῶν θυγατέρων μου » γαλλιστί δὲν λέγεται « la plus grande de mes filles » ὅπως λέγει αὐτόθι (σελ. 147) ἀλλὰ ἡ « la plus âgée de mes filles, » ἢ ἀπλῶς « ma fille aînée. » Τί σοῦ ἔβουλήθη, δι' ὄνομα τοῦ Βράμυ καὶ τοῦ Βισνοῦ, τί σοῦ ἔβουλήθη νὰ μᾶς ψάλλῃ καὶ γαλλικᾶ; Διατί, ὦ πτηνὸν μου ἡδύφθογγον, διατί δὲν ἔμενες εἰς τὰς ἀγνώστους καὶ μυστηριώδεις ὄχθας τοῦ Γάγγου, λουόμενος εἰς τὰ ἱερά του νάματα, καὶ ψάλλων ᾄσματα τῆς Μαχαβαράτας ἀφῆθως καὶ ἀκινδύνως, διότι οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἐμελλε νὰ σε ἀκούσῃ, ἀλλ' ἦλθες εἰς τὸν Σηκουάναν, ὅπου τὸ κλίμα δὲν σε σπλόνει, ὅπου τόσα αὐτῶν περιέργα, καὶ τόσαι γλῶσσαι κακαί. Ῥίψον πέτραν ὀπίσω σου, καὶ ἐπίστρεψον εἰς τὴν γῶραν, ὅπου ρύεται ὁ λωτός, ἀδελφέ.

5. Καὶ τὰ ἐν σελ. 86 τῆς Π. ἱστορίας « ἂν αἱ ἀγοραὶ τοῦ δήμου οὐδεμίαν εἶχον θέλησιν » κατακρίνει ὁ Κ. Μ. καὶ ἀντ' αὐτῶν θέλει « ἂν αἱ ἀγ. μηδεμίαν εἶχον θέλησιν. » Τὴν διαφορὰν τοῦ οὐ καὶ μὴ γνωρίζουσι καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, ἀλλ' ὁ Κ. Μ. ἐξ ἅπαντος τὰ γραμματικὰ ταῦτα θεωρηματικά καὶ κανονίδια νομίζει ὡς ἀπόκρυφα τινὰ καὶ δυσκατάληπτα φιλοσοφήματα, τὰ ὅποια μᾶς ἀποκαλύπτει αὐτὸς τῶρα. Ἀλλ' ὁ Κ. Π. γράφει οὐδεμίαν, ὄχι διότι ἀγνοεῖ τὴν διαφορὰν τοῦ οὐ καὶ μὴ, ἀλλὰ διότι νομίζει ἀδύνατον τὴν χρῆσιν τοῦ μὴ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔλεγον, « ἂν μὴ γράψω, μείνον, » ἢ καθομιλουμένη ἑλληνικῇ λέγει « ἂν δὲν γράψω, μείνε. » Ὁ Κ. Π. καὶ οἱ φρονιμώτεροι καὶ πρὸς τὰς χρεῖας καὶ λεπτότητας τῆς σημερινῆς γραπτῆς γλώσσης εὐαισθητότεροι τῶν λογίων νομίζουσιν, ὅτι τὸ νὰ μεταχειρισθῶμεθα μὲν τὸ οὐ καὶ οὐκ καὶ οὐχ, καθὼς τὸ μεταχειρίζεται ὁ Κ. Μ. καὶ οἱ ὁμοῖοί του, νὰ μεταχειρισθῶμεν δὲ τὸ μὴ παντοῦ ὅπου τὸ μεταχειρίζοντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, τοῦτο εἶναι ὄνειροπόλημα μεγαλειότερον καὶ τῆς μεγάλης ἰδέας διότι ἀλλόχ κερὶμ! τὸ Χριστὸς ἀνέστη νὰ ἀκούσωμεν εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ἐντὸς ὀλίγου, μὰ τὴν ἐπτακέφαλον Ὑδραν τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπουργείου, δὲν εἶναι ἀδύνατον ἀλλὰ τὸ μονοσύλλαβον μὴ τοῦ Κ. Μ. νὰ κυριεύσῃ τὸ δὲν, τοῦτο θεῶν ἐν γούνασι κεῖται,

ἀλλὰχ μπιλίρ! Περὶ δὲ τοῦ δέν, τὸ ὁποῖον ὁ ἐπι-
κριτὴς ἐθεώρησεν ὡς ἀποκοπὴν τοῦ (μη)δέν, διὰ τὴν
κάμη τὴν ἐξίσωσιν ὅπως τῷ συνέφερον, ἔχομεν τὴν
τιμὴν τὴν εἰπωμεν ὅτι προσέκυβεν ἐξ ἀποκο-
πῆς ὄχι τοῦ μηδέν ἀλλὰ τοῦ οὐδέν, διότι ἡ καθο-
μιλουμένη ἀποκόπτει (πλὴν ὠρισμένων τινῶν περι-
στάσεων) ὄχι συλλεθὰς μετ' ἀρχαίων, ἀλλὰ συλλε-
θὰς μετ' ἀρχικοῦ φωνήεντος ἢ διεθόγγου. Ἄλλ' ἔστω
συγκατατιθέμεθα πρὸς στιγμὴν ὅτι μικροὶ καὶ μεγά-
λοι πρέπει νὰ γράφωμεν τὸ μὴ παντοῦ ὅπου τὸ ἔγρα-
φον καὶ οἱ ἀρχαῖοι, ὅς ὅμως πρῶτος σὺ αὐτὸς τὸ
καλὸν παράδειγμα. Ἄλλὰ σὺ, ᾧ ψυχὴ μου! — ἂ
τζάνουμ (ἢ κατὰ τοῦ νέου Παλαμῆδους τῆς Ἐλπίδος
τὸν ἀλφάδητον, τὸν ἀναστηλωθέντα ὑπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς
Γ'. Σεπτεμβρίου, τζάνουμ) — ἐν αὐτῇ πάλιν τῆ κρῖσει
τῆς Π. ἱστορ. (σελ. 120) κατετόλμησας τὸ θανάσιμον
κατὰ σὲ ἀμαρτήμα, καὶ ἔγραψας οὐδεὶς ἀντὶ τοῦ
μηδεῖς. « Ἦτο μάλιστα κῖσχος πολλοὶ μὲν τόμοι
. . . μυθιστορημάτων . . . νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τῶν ἐλ-
ληνικῶν τυπογραφεῖων, οὐδεὶς δ' οὐδ' ἰσχνὸς τόμος
. . . νὰ μὴ ἐμφανισθῆ. » Ἄ δάσκαλε τοῦ διδάσκατος,
καὶ νόμον δὲν ἐκράτεις! νὰ σὲ κρεμάσωμεν τώρα διὰ
τὸ ἐγκλημα σου; — Ἄλλ', ὦ Ζεῦ, καὶ Ἀθηνᾶ καὶ
Ἀπολλόν! Ναί, λέγει, κρεμάσατέ με' ἐγὼ ἀποθνήσκω,

« Doch bei Ehren bleiben

Die Orakel, und gerettet sind die Götter! »

ἀλλὰ διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ μου θανάτου σώζεται ἡ
τιμὴ καὶ ὑπόληψις τοῦ μὴ, καὶ μένουσιν ἱεροὶ καὶ ἀ-
παρασάλευτοι οἱ νόμοι τοῦ Μωϋσέως, οἱ Θεοχάρακτοι
κανόνες τῆς ἀγίας καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν γραμματικῆς!

6. « Ἀντὶ τοῦ ἐν σελ. 89 κακοζήλου προσωπο-
ποιημένη μετὰ τεσσάρων π. καλλίστρον ἦτο, να-
μίζω, καὶ συμφωνότερον πρὸς τὸ σημερινὸν πνεῦμα
τῆς γλώσσης, τὴν ἀναδίπλωσιν τοῦ παρακειμένου καὶ
ἐκ τῶν ἀπλῶν ῥημάτων (πρὸς μᾶλλον ἐκ τῶν συν-
θέτων) ἀποτριψάσης, τὸ προσωποποιημένη. » Ἀπο-
δοκιμάζει λοιπὸν ὁ Κ. Μ. τὸν παρακειμένον, ὄχι ὡς
παρὰ τοὺς κανόνας ἀναδιπλασιαζόμενον, ἀλλὰ διὰ
λόγους κακοφωνίας, ἐν ᾧ τῆς μὲν κακοφωνίας οἱ λό-
γοι ἔπρεπε νὰ παραλειφθῶσιν ἐντελῶς διὰ τὸν λόγον,
ὅτι μόλις δύο ἦδ' ἢ πηχμάς ὑψώθησαν ὑπὲρ τὸ ἔδα-
φος τὰ θεμέλια τῆς Συναϊκῆς ἀκαδημίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ
μέλλει νὰ κλονισθῆ τὸ μῆκος τοῦ πήχους, μετ' ὅν
ὅποιον θὰ μετρηθῶσι τὰ αὐτὰ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θὰ
κρίνωσι περὶ τῆς εὐφωνίας καὶ κακοφωνίας τῶν ἐλλη-
νικῶν λέξεων ἢ ἀναφερθῶσι δὲ μόνον οἱ κανόνες τῆς
γραμματικῆς οἱ περὶ τῆς αὐξήσεως, ἣν πανταχοῦ πα-
ραδέχεται ὁ Κ. Π., καὶ δὴ καὶ ἐνταῦθα, ὅπου κατὰ
λάθος τυπογραφικῶν ἐτυπώθη πρὸς ἄνω πρὸς ἄνω
πεπροσωποποιημένη.

7. Ὁ ἐπικριτὴς ψέγει κατωτέρω τὸν Κ. Π. διότι
ἐν σελ. 90 εἶπεν ἀνάρθρως ἀξίωσιν κατ' ἰδίαν ἀν-
θρώπου, ἐν ᾧ ἐν σελ. 92 εἶπεν ἐνάρθρως γνώμη τοῦ
κατ' ἰδίαν ἀνθρώπου. Ποῦ στηρίζεται ὅμως ἡ πα-
ρατήρησις του αὐτοῦ, μὰ τὰ κάρδαμα, δὲν καταλαμ-
βάνομεν. Ἐν σελ. 92 μετεχειρίσθη ἄρθρον ὁ Κ. Π.
διότι ἦτο ἀνάγκη ἄρθρου, καὶ ἐν σελ. 93 δὲν μετε-
χειρίσθη, διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη. Ἄν νομίζῃ ὁ Κ. Μ.

ὅτι, ἐπειδὴ ὑπάρχει τὸ προθετόπτωτον κατ' ἰδίαν,
διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ τεθῆ ἄρθρον, τῷ ἀπαν-
τῶμεν ὅτι ὄνειρεύεται. Καὶ διὰ τὴν ἀποδείξωμεν
ὅτι ὄνειρεύεται, δὲν τρέχομεν μακράν, ἀλλ' ἀναφέρο-
μεν τὸ ἐξῆς τεμάχιον ἄρθρου ὑπογεγραμμένου παρ'
αὐτοῦ τοῦ Κ. Μ. ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ συλλαδίῳ σελ.
452, ὅπου ὑπάρχουσι καὶ αἱ σοφαὶ τοῦ παρατηρή-
σεις. « Ἀλλὰ παρ' ἀμφοτέρων . . . ἐπεθυμοῦμεν πε-
ρισσοτέρην ὁμαλότητα καὶ πρὸς ἑαυτὸ συμφωνίαν
τοῦ λεκτικοῦ. » Καὶ ἐδῶ ἔχομεν τὴν αὐτὴν σύντα-
ξιν, ταυτέστι πλαγίαν πτώσιν ἀνάρθρου οὐσιαστικοῦ
συμφωνίαν, καὶ προθετόπτωτον ἀναφερόμενον εἰς αὐ-
τό: πρὸς ἑαυτό. Ἦ καὶ τοῦτο τοῦ Κ. Μ. εἶναι σά-
λοικον, ἢ τὸ τοῦ Κ. Π. εἶναι ὀρθὸν καὶ ἀμειπτον.
Ἐκ τούτου δέ, ὅτι τὸ προθετόπτωτον κατ' ἰδίαν
εἶναι σύνθετος καὶ τυπικόν, καθὼς τὰ: κατ' εὐ-
θεῖαν, κατ' ἐρήμην, ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι, ἐν γένει, κατ'
οἶκον, καθ' ὄλου κτλ., οὐδαμῶς ἐπεταί ὅτι μεταβάλλ-
εται ἡ ἀρχικὴ τῶν φύσις καὶ σύνταξις, ἀλλὰ συν-
τάσσονται καὶ αὐτὰ ὅπως καὶ τὰ ἄλλα προθετόπτω-
τα, ὅσα μεταχειρίζεται τις ἀνά δεκάδας λαλῶν καὶ
γράφων, καὶ ὅποσον τὸ ἀνωτέρω τοῦ Κ. Μ. πρὸς
ἑαυτό. Τί θὰ εἶπῃ νὰ γράφῃ τις δημοσίως, ὅτι ὄνει-
ρεύεται κατ' οἶκον ἐπὶ τῆς τραπέζης του μεταξὺ τοῦ
λεξικοῦ τοῦ Ῥόστ, καὶ τῆς γραμματικῆς τοῦ Βουτ-
τμάνου!

8. Ἐν σελ. 94 ὁ Κ. Π. λέγει « αἱ ἀμοιβαῖαι σχέ-
σεις τῶν διαφόρων βασιλείων δὲν ἦσαν προσδιορι-
σμένοι ἀσφαλέστερον τῶν ιδιωτικῶν. » Ταύτην τὴν
λέξιν κατκαρίνει ὁ ἐπικριτὴς, ὡς ἄνευ ἀνάγκης ἔ-
χουσαν δύο προθέσεις, ἐν ᾗ ἤρκει τὸ ἀπλοῦν: ὠρι-
σμένοι, ἢ τὸ μετὰ μιᾶς μόνον προθέσεως: διορισμέ-
νοι. Ἀλλὰ, πρὸς θεοῦ, ἐάν τοῦτο οὕτως ἔχη, πταίει
ὁ Κ. Π.; Τὸ ῥῆμα τοῦτο εἶναι εἰς πάγκοινον χρῆσιν
σημερον' ἐάν μεταχειρίζεται τις αὐτό, τοῦτο σημαί-
νει ὄχι ὅτι δὲν γνωρίζει τὸ περιττὸν τῶν προθέσεων
του, ἀλλ' ὅτι ἀναγκάζεται νὰ τὸ μεταχειρισθῆ χά-
ριν σαφηνείας. Εἶναι ἄξιον ἀγγόνος τὸ προσδιορί-
ζω; Πολὺ καλὰ, ἂς ἀπαχθῶν ὅμως πρῶτον εἰς τὸν
τόπον τῆς καταδικῆς οἱ ἐπιθετικοί, ῥηματικοί, ἐπιβ-
ῥηματικοί, ὡς ἐπιθετικοί, ὡς ἐπιβῥηματικοί κλπ.
κλπ. προσδιορισμοὶ τοῦ Κυρίου Ἀσωπίου, καὶ τότε ἂς
κρεμασθῆ καὶ ἡμῶν αὐτῆ λέξις τῆς πολυτελείου ἱστο-
ρίας τοῦ Κ. Π. Ἐπειτα τί πείσμα ἡμῶν σὲ κατέλαβε,
Κ. Μ. καὶ δὲν θέλεις νὰ ἐπάρῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς σου
καὶ νὰ ἴδῃς ὀλίγον τί γίνεται εἰς τὸν Φιλίστορά
σου; Ἐν σελ. 36 αὐτοῦ λέγονται τὰ ἐξῆς « ἦρθη
συνάμα καὶ τὸ κατ' ἀνάγκην προσδιορίζεσθαι. » Ἄν
ὅλος ὁ κόσμος γράφῃ οὕτω διὰ τί ἐξέλεξας τὸν Κ.
Π. μόνον μεταξὺ τούτων ἄλλων νὰ τοῦ διαβάσῃς τὸν
ἐξάψαλμον; Ὁ Κ. Π. εἶναι, νομίζεις, ὁ ἀμνὸς τοῦ
θεοῦ, ὁ αἶρων τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου; Ὁχι, σὲ
παρακαλεῖ πολὺ νὰ τὸν ξεφορτωθῆς, καὶ ἂν ἔχῃς γραμ-
ματικὴν καὶ λεξικὴν λογοφυλίαν, εὐρὲ τοὺς ὁμοίους
σου, καὶ συζήτει μετ' αὐτῶν ἀπὸ πρῶτης μέχρι
ἐσπέρας. Ἄν νομίζῃς ὅτι τὸ ῥῆμα προσδιορίζω κα-
ταστρέφει τὰ συμπεράσματα τοῦ ἔθνους, ὑπαγε ὁ φιλό-
λογος πρὸς τὸν φιλόλογον Κύριον Ἀσωπίον, καὶ πει-

σον αὐτὸν νὰ ἐκβάλῃ τοῦ συντακτικοῦ του τοὺς κατὰ πᾶσαν σελίδα μυρμηκιδώντας προσδιορισμοὺς, καὶ διὰ τὸ ἐθνωφελές καὶ θεάρεστόν σου τοῦτο ἔργον οἱ μὲν ἄνθρωποι θὰ ἐπαινέσωσι τὸν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ ζῆλόν σου, παρὰ δὲ τοῦ μισθαποδότου θεοῦ θέλεις ἀκούσῃ κατὰ τὴν φθερὰν ἐκείνην ἡμέραν τὸ α εὐ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἤς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου! β καὶ θὰ εἰσελθῇς χαρῶν δά τότε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἤς γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν. Ἀμήν.

40. Ὁ Κ. Π. ἐν σελ. 76 λέγει α Σῶμα εὐρωσπον, ἀνάστημα ὑψηλόν, ἦθος μεγαλοπρεπές, βλέμμα ὀξύ, φωνὴ λαμπρὰ, καὶ μάλιστα αἱ συμπάρεδροι τῶν φυσικῶν τούτων ἀρετῶν, ἢ περὶ τὰς πολεμικὰς ἀσκήσεις δεξιότης, ἢ ἐν ταῖς ἀτυχίαις καρτερία, ἢ περιφρόνησις τοῦ κινδύνου, ὁ ἔρωσ τῶν ἐνδοξῶν ἐπιχειρήσεων, ἰδοὺ τί διέκρινε πρὸ πάντων τὸν γνήσιον ἡγεμόνα ἀπὸ τοῦ εὐτελοῦς τῶν θνητῶν ὄχλου. α Ἡ τεικύτη, νομίζει ὁ Κ. Μ., μετὰ ἐξαρθρήσιν πολλῶν ὑποκειμένων διὰ τοῦ ἰδοὺ τί συγκεκριαλαίωσις των εἶνε ἀνοίκειος τῷ πνεύματι τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, μετάφρασις τοῦ γαλλικοῦ voilà ce qui οὔσα. Ἡ δ' ἐλληνικὴ ἐν τοῖς τοιοῦτοις τὴν ἀντωνυμίαν οὗτος κατὰ τὸν προσήκοντα τύπον μεταχειρίζεται, π. χ. ἀντὶ τοῦ ἰδοὺ τί διέκρινε, θὰ ἔλεγει ταῦτα διέκρινον. Ἡ σύνταξις αὕτη, ἀπαντῶμεν πρὸς τὸν Κ. Μ., εἶναι ἐλληνικώτατη, διότι ὑπάρχει εἰς τὴν καθομιλουμένην γλώσσαν. Ἐὰν ἡ γαλλικὴ γλώσσα (διατί ὄχι καὶ πᾶσα ἄλλη;) ἔχει τὴν σύνταξιν ταύτην καὶ αὕτη, δὲν ἐπεταὶ ὅτι οἱ γράφοντες σήμερον λόγοι ἐδανείσθησαν ταύτην ἐξ αὐτῆς. Ὅχι βέβαια τὸ ἰδοὺ, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ, πλὴν τῶν ἄλλων συντακτικῶν χρήσεων, ἔχει καὶ ταύτην. α Σπίτια, ἀμπέλια, χωράφια, νὰ τί ἔπρεπε νὰ ζητῆς ν' ἀποκτήσης τὴν σήμερον ἡμέραν, ὄχι πῆγες καὶ μού ἔμαθες γράμματα ἀδαφόρετα! β Ὅπως τὸ δεύτερον μέρος τῆς φράσεως ταύτης (αὄχι πῆγες κτλ.) εἶναι ἐλληνικώτατον, εἰ καὶ δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γραπτῇ ἐλληνικῇ ὁ περίεργος οὗτος ἰδιωτισμὸς, οὐδ' ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἴπῃ τις ὅτι εἶναι ξενισμὸς ἢ τοιαύτη σύνταξις, ἐὰν τυχὸν εὑρεθῇ ὁμοίᾳ εἰς ἄλλην ξένην γλώσσαν, οὕτω καὶ τὸ πρῶτον μέρος εἶναι ἐλληνικώτατον καὶ οὐδαμῶς γαλλικόν. Ἡ καθομιλουμένη π. χ. μεταχειρίζεται τὸ ἀναλελυμένον ἀπαρέμφατον ἀντὶ τοῦ παρρητιμένου ἐπὶ ζωηρᾶς διηγήσεως. α Ἦλθεν εἰς τὸ σπίτι μου, τὸν ἔβλα κα' ὄραγε, καὶ πλάγιασε, καὶ νὰ σηκωθῇ ἀδελφέ, τὴν νύκτα νὰ μού κλέψῃ ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα καὶ νὰ φύγῃ. β Τοιαύτη σύνταξις τοῦ ἀπαρέμφατου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐλληνικῇ δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' οἱ Γάλλοι ἔχουσιν ὁμοίαν σύνταξιν αὐτοῦ. Ἐπεταὶ ἐκ τούτου ὅτι ὁ χωρικός Ἕλληνας ὁ μεταχειριζόμενος οὕτω τὸ ἀναλελυμένον ἀπαρέμφατον γαλλίζει; Πλείστα δὲ οὗτοι τοιαύτας συντάξεις ἔχει ἡ καθομιλουμένη μὴ ὑπαρχούσας μὲν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γραπτῇ ἐλληνικῇ, κοινὰς δὲ πρὸς τὴν γαλλικὴν. Ἡ μόνη βᾶσανος, ἡ μόνη λυθία λίθος τῆς σημερινῆς γλώσσης, τὸ ἐπικναλέγομεν, πρέπει νὰ ᾖναι ἡ

καθομιλουμένη ἐλληνικὴ. Ὅτι ἐν ταύτῃ ὑπάρχουσιν ξένοι καὶ βάρβαροι λέξεις, τίς τὸ ἀρνεῖται; ἀλλὰ μόνον λέξεις καὶ παρὰ καὶ φράσεις τινές, ὄχι τύποι καὶ συντάξεις· διότι ἄπασαι ἀνεξαιρέτως αἱ τῆς καθομιλουμένης εἶναι ἐλληνικαί. Ἄν εἶναι ἰδιότροποι ὄλιγοι καὶ ἰδιόφροντοι, τοῦτο εἶναι εὐτύχημα διὰ τὴν γλώσσαν μας· δυστύχημα θὰ ἦτο τὸναντίον, ἂν ἐπρόκειτο νὰ τρεφώμεθα αἰωνίως μὲ τὰ κῆλλυθα τοῦ Πλάτωνος καὶ Ξενοφῶντος, καὶ μὲ τὰ γὰρ καὶ τὰ οὐν τοῦ Λασιάρειος.

Ἄλλ' ἂν δὲν σώζεται ὁμοίᾳ ἀκριβῶς χρῆσις τοῦ ἰδοὺ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀνάλογά τινα ὁμοίως ὑπάρχουσιν παρ' αὐτοῖς. Τὸ ἰδοὺ (καὶ ἰδοῦ), ὡς γνωστόν, εἶναι προστακτικὴ τοῦ ἀρχαίου θεώματος εἰδόμεναι = μὲ τὰς συνθήκας προστακτικᾶς: Ἴδε καὶ ὄρα. Τίς δὲν ἐνθυμεῖται ἐκ τοῦ Δημοσθένους, τοῦ Λουκιανῶ καὶ πολλῶν ἄλλων τὰς φράσεις ταύτας ἢ ὁμοίας, (διότι βαρυνόμεθα νὰ σταλιζώμεν τώρα εἰς τὴν βιβλιοθήκην μας) α ὄρα ὅ' ὡς ἀληθῆ λέγω (καὶ ἐπεταὶ ὁ γὰρ). β Τί ἄλλο εἶναι τοῦτο κατ' ἐννοίαν εἰμὴ τὸ γαλλικόν. Je dis la verité; et en voici la preuve. Ἄλλ' ἀντὶ τοῦ ἐνεστώτος ὄρα κάλλιστα λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι καὶ ἴδε· ἀλλὰ τί ἄλλο εἶναι καὶ τὸ ἴδε τοῦτο εἰμὴ αὐτὸς οὗτος ὁ ἐν τῇ Γραφῇ μάλιστα ἀντὶ τοῦ ἰδοῦ = νὰ συνηθίζομενος ἀόριστος τῆς προστακτικῆς; Οἱ λόγοι τοῦ Προμηθέως (Αἰσχυλ. Προμ. 92). α Ἴδεσθέ μ' οἷα πρὸς θεῶν πάσχω θεός· τί ἄλλο σημαίνουσι καὶ κατὰ σύνταξιν καὶ κατ' ἐννοίαν εἰμὴ β νὰ τί παθαίνω ὁ θεός ἀπὸ τοὺς θεούς. β Ἐὰν μάλιστα εἶχομεν ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ, ὅστις εἶναι τι τυχαῖον πρὸς τὸ ἡμέτερον ζήτημα, ἐνικόν, θὰ εἶχομεν αὐτὸ αὐτότατον τὸ ἰδοῦ (= ἰδοῦ), καθ' ὃ εἶπομεν ἀνωτέρω. α Ἴδοῦ (τὸ μὲ δυνατόν νὰ λειψῆ, ὡς εἰς πλείστα ἄλλα χωρία ὁμοίᾳ οἷα πρὸς θεῶν πάσχω θεός. β Ἄν δὲ τὸ ἀντικείμενον προηγείται, ἢ ἐπεταὶ τοῦτο εἶναι τυχαῖον, οὐδ' ἀναίρει τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μας. Ἐν Πλατ. Πολιτ. Α', 1, ἀφ' οὗ ἀπαριθμοῦνται οἱ Πειραιεῖ καθ' ὁδὸν τοῦ Σωκράτους προσελθόντες Πολέμαρχος, Ἀδείμαντος, Νικκράτος κλπ. α ὄρας οὐν ἡμᾶς, λέγει ἐρωτηματικῶς πρὸς τὸν Σωκράτην ὁ Πολέμαρχος, ὄρας ἔσοι ἐσμέν; β Τοῦτο ἄλλο δὲν σημαίνει, εἰμὴ, αἰρομένης τῆς ἐρωτήσεως: ὄρα ἡμᾶς ὅσοι ἐσμέν = νὰ (μας) πόσοι εἴμεθα. γ Ἴδεθ' ὅποι προνέμεται τὸ δυσέριστον αἶμα ρουσῶν Ἄρης (Σοφ. Ἠλ. 1384) = Νὰ ποῦ προνέμεται κτλ. πρὸς αὐτ. 824. Κατ' ἐννοίαν λοιπὸν ὑπάρχουσιν ὁμοιότατα χωρία καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ προηγουμένου καὶ ἀκολουθοῦντος τοῦ ἀντικειμένου τῆς φράσεως, ταυτέστι τοῦ δεικνυμένου πράγματος. Ἐκ τῆς συχνῆς χρήσεως ἡ λέξις κατήντησε βέβαια νὰ χάσῃ τὴν ἡρηματικὴν σημασίαν καὶ νὰ γίνῃ σχεδὸν ἐπισπώνημα, ἀλλ' ὅταν θέλῃ νὰ ἐξετάσῃ τις τὴν σύνταξιν ἱστορησθῆποτε λέξεως, πρέπει ν' ἀναδράμῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς σημασίαν καὶ σύνταξιν. Ἐὰν δ' ὁ Κ. Μ. ἐννοῇ ὅτι ξενίζει τὸ ἰδοῦ διότι συντάσσεται μετ' ὀνομαστικῆς, ἐκτὸς τῶν παρὰ τοῖς ἐνδοξοῖς παραδειγμάτων, ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσωμεν αὐτὸν μόνον τὸ τῆς Γραφῆς τ ἴδε ὁ ἄνθρωπος, ἴδε α-

λθῶς Ἰσραηλίτης κλπ.» Καὶ κατ'ἐννοιαν λοιπὸν καὶ κατὰ σύνταξιν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον τῆς Π. ἱστορίας εἶναι ἑλληνικόν, οὐδ' εἶναι παντελῶς εὐνοϊκεῖον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς ὅπως νομίζει ὁ ἐπικριτὴς μ.κ.

14. « Ἐν σελ. 30 τὸ δεκατηνογδόμη ὑφ' ἐν γεγραμμένον, λέγει ὁ Κ. Μ. δὲν εἶναι ὀρθόν, νομίζομεν διότι ὡς ἔχον δύο τόνους καὶ δύο λέξεις, πρέπει ν' ἀποτελέσῃ: δεκάτην ὀγδόμη.» Ἄρα ὅσα ἔχουν δύο λέξεις καὶ δύο τόνους, πρέπει νὰ γράφονται χωριστά! Λαμπρὰ ἀνακάλυψις! Μήπως τὸ ἐνδεκα, ἂν τὸ γράψωμεν χωριστά, δὲν ἔχει δύο λέξεις καὶ δύο τόνους ἐν δεκα; καὶ ὁμοίως ἐγράφετο πάντοτε καὶ ἢ ἀ γράφεται αἰωνίως ὑφ' ἐν. Ἡ ὑφ' ἐν γραφή τῶν κατὰ παράθεσιν συντακτικῆν μόνον, ὄχι καὶ ὀργανικῆν σύνθεσιν συγχωνευομένων τούτων λέξεων εἶναι τι ἀκανόνιστον, καὶ μόνον εἰς ἀργοῦ σχολαστικῶν κεφαλῆν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἐννοια νὰ κανονίσῃ πράγματα τὰ ὅποια δὲν δέχονται ἄλλον κανόνα εἰμὴ τὴν συνθήσιν. Ἐάν ὁ Κ. Μ. ἐκάκιζε τὸ ὑφ' ἐν γραφόμενον τοῦ Κ. Π. δεκατηνογδόμη, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ τρόπος αὗτος τῆς γραφῆς δὲν καθιερώθη διὰ τῆς συνθέσεως, τὸ ἐννοοῦμεν ἄλλὰ νὰ τὸ κακίξῃ ὡς δὴ ἦεν παρὰ κανόνα γραφέν οὕτω, τοῦτο εἶναι ἀκατανόητον. Κυρίως εἰπεῖν, ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ μόνον αἱ ὀργανικῶς συνθεσθέναι λέξεις ἔπρεπε νὰ γράφονται ὑφ' ἐν καὶ ὁμοίως γράφονται οὕτως ἀνεκάθεν καὶ ἄλλαι κατὰ συντακτικῆν μόνον παράθεσιν συγχωνευόμεναι. Ἄλλ' εἰς πάντα ταῦτα ὁ μόνος, ὡς προείπομεν, κανὼν εἶναι ἡ διὰ τοῦ χρόνου καθιερωθεῖσα συνθήσιν. Τὸ τρισκαίδεκα εὐλόγως ἢ ἔλεγε τις γράφεται ὑφ' ἐν ὡς ὀργανικώτερον πῶς καὶ ὁμοιότερον πρὸς τὴν κυρίαν σύνθεσιν συναρθῶν, ὁμοίως τὸ δώδεκα, τὸ ἐκκαίδεκα κτλ. Ἄλλ', ἐν ᾧ ὁμοίως γράφεται χωριστὰ τὸ εἴκοσι πέντε καὶ τὸ πέντε καὶ εἴκοσι, γράφεται ὑφ' ἐν τὸ ὅπως ὁμοίον τούτοις ἐνδεκα, πεντεκαίδεκα, δεκαπέντε, τεσσαρεσκαίδεκα, δεκατέσσαρες κτλ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα ἐπιρρηματικά συνθέματα: παραχρῆμα, τωίντε, ὑφ' ἐν, κτλ. Καὶ εἰ μὲν μετεβάλλετο ὁ τόνος, ὡς ἐν τοῖς ἐπισχηρῶ ἐκ τοῦ ἐπὶ σχηρῶ, ἐκποδῶν ἀντὶ τοῦ ἐκ πεδῶν κτλ. πάλιν εἶχε τινα λόγον ἢ ὑφ' ἐν γραφῆ. Ἄλλὰ γράφονται ὁμοίως ὑφ' ἐν φράσεις τοιαῦται καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως, π. χ. παραχρῆμα, ἀντὶ τοῦ παρὰ χρῆμα, πῶποτε ἀντὶ τοῦ πῶ ποτε, οἴπω, μήπω, ὑφ' ἐν, ἐξίσως, ἐπικειῆς, διακειῆς, ὅστις, ὅστισιδήποτε, κτλ. ἀντὶ τοῦ οὔπω, μήπω, ὑφ' ἐν, ἐξίσως κτλ. Ταῦτα δὲ γράφονται οὕτως ὄχι ἀπὸ χθῆς καὶ προχθῆς, ἀλλ' ἀνεκάθεν, ἀναγνῶν μπαμπαντῶν.

Ἡ γλώσσα καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο προϊόν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, εἶναι ὕψωμα λόγου καὶ τύχης, ταύτέστιν ἀλογίης. Τὴν ἑλλογον ὄψιν τῶν προϊόντων τούτων τοῦ πνεύματος ἐρευνῶσιν ὀλόγοι, ἀλλ' ἡ ἀλογος ὄψις ἔχει θέλητρον ἰδιαιτέραν διὰ τοὺς ἀλόγους λογίους, τοὺς κοινῶς λεγομένους σχολαστικούς· διότι σχολαστικότης δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, εἰμὴ ἡ ἑλλειψις

κρίσεως ἱκανῆς νὰ διίδη τίς ἡ ἑλλογος καὶ λογικῆς ἐρευνῆς δεκτικὴ ὄψις πράγματός τινος καὶ τίς ἡ μή.

Ἄπαντες ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἀρχίζομεν μὲ κεφαλαῖον γράμμα τὰς μετὰ τὴν τελείαν στιγμὴν λέξεις. Ὅχι! τοῦτο δὲν εἶναι λογικόν, διότι ἦν ὅτε δὲν ἐγράφοντο κεφαλαῖα γράμματα μετὰ τὴν τελείαν καὶ ἰδοὺ τις λόγιος ἀποκεφαλίσας τὰ κεφαλαῖα. Ὁλος ὁ κόσμος τῶν δύο ρ τὸ πρῶτον ψιλοῖ καὶ τὸ δεύτερον δασύνει. Ὅχι! τοῦτο πρέπει νὰ παύτῃ, καὶ ἰδοὺ ὁ ἐκδότης τοῦ Φιλιστορος ἀποσκορακίζων τὰ πνεύματα τῶν δύο ρῶ, διότι ἐσχάτως μερικοὶ σχολαστικοὶ γερμανοὶ ἐκδόται τὰ ἀπεσκορακίσαν. Ὁλος ὁ κόσμος γράφει ἐκ πάππων καὶ προπάππων ὑφ' ἐν τὰ καθόλου, ἐπίσης, ὀπισθόποτε κτλ. Ὅχι! τὰ μυστήρια τῆς ἐπιστήμης δὲν τὸ συγχωροῦσι· πρέπει νὰ γράφονται χωριστὰ. Καὶ ἰδοὺ λοιπὸν ὁ ἐκδότης τοῦ Φιλιστορος γράφων ὅστις δήποτε ἀντὶ τοῦ ὀπισθόποτε. Διατί; Καὶ αὐτὸς δὲν ἤξεύρει. Ἄν κατὰ τὸν κανόνα τοῦ ἐχωρίσθη ἡ λέξις ὡς πολλαπλῆ, μήπως τὰ ὀστις καὶ δήποτε δὲν εἶναι πάλιν καὶ αὐτὰ πολλαπλῆ μέρη ὀστις, δή ποτε; Ἄν δὲ εἴπῃ ὅτι ἔχουσι ἓνα τόνον ὡς ἐγκλινόμενα, διατί τότε νὰ μὴ γράφῃ τις ὑφ' ἐν καὶ ὅλα τὰ ἐγκλινόμενα τίσποτε ἰερεῦσπως ἐκφωνῶντινα κτλ.; Καὶ ἂν μὲν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ ἐντρυσῶσι μόνον τῶν εἰς τοὺς γελοίους ταύτους γλωσσικοὺς νεωτερισμοὺς, κανεὶς δὲν ἦα τοὺς κνώγει, διότι, μὰ τὸ ψωμίον ὅπου τρώγομεν, κανεὶς δὲν ἔχει τόσην κακεντρέχειαν, ὥστε νὰ ταραττῇ τὸ ἥσυχον ρεῦμα τῆς ζωῆς τῶν, καὶ ν' ἀντιπράττῃ οὕτως ἀναφρονδῶν πρὸς τὰς βουλὰς τῆς θείας προνοίας, ἥτις ὅλα μὲν τὰ πλάσματά της τίθελαι νὰ εὐρίσκωσιν εἰς τινὰ ὅποιονδήποτε ἐνεργείας κύκλον παρηγορίαν τινὰ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ πολυειδῶν θλίψεων τοῦ ματαίου καὶ πολυωδύνου τούτου κόσμου, ἰδίως δ' εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ γὰρ ἐπεδαψίλευσεν εὐχρηστῆσιν, ἡδονῆν, μακαριότητα, τρυφήν τόσην μεγαλειότεραν, ὅση στενότερος καὶ μηδαμινώτερος εἶναι ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας τῶν. Ἄλλ' αὐτοὶ ἀπλόουν πτερὰ, ἀλλ' αὐτοὶ, ἀδελφέ, θέλουσι νὰ κατακυριεύσουν τὴν οἰκουμένην. Εἶναι φρόνιμον νὰ τοὺς ἀφήσωμεν ἀνενοχλήτως καὶ ἐλευθέρως ἐνεργούντας τὰ παράβολα κατακτητικὰ τῶν σχεδία; Σήμερον ἐπέπεσαν κατὰ τῆς ἀξιολόγου ἱστορίας τοῦ Κ. Παππαρρηγοπούλου, διότι ἐξήμαρτεν εἰς τὸ ὁμοούσιον τῆς γραμματικῆς τοῦ Λασιάρως αὐριον ἐπιθετικώτεροι γενόμενοι, ἢ εὐρωπῆν ὅτι ἐγὼ εἰς τὸ δεῖνα ἄρθρον μου παρέβλεψα τόσα νῦν καὶ ἔθεσα τόσα σίγμα πλειότερα, καὶ μεθ' αὐριον ὅτε σὺ, ἀναγνῶστα, εἰς τὴν περὶ φορολογίας διατριβὴν σου ἐγράψες κύνθαρος καὶ ὄχι κανθῆλις, κτλ. Πρὸς τὸ συμφέρον λοιπὸν αὐτὸ τῆς ἰδίας ἡμῶν αὐτῶν συντηρήσεως πρέπει ὅσον τάχος νὰ φαλιδίσωμεν ὀλίγως τὰ πτερὰ τῶν ἀκόμη κορακιδῶν τούτων, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἐνοχλῶσι μεθ' αὐριον ἐβδομηκοντάκις ἑπτὰ τῆς ἡμέρας μὲ τὰ κρώγματά των γενόμενοι κόρακες γαμφίνουχες καὶ καρπερώνουχες.

12. Ἦλθομεν τέλος πάντων εἰς τὸ δωδέκατον καὶ τελευταῖον ἀμάρτημα τῆς Π. ἱστορίας. Ὁ Κ. Μ. κατακρίνει τὴν ἐν σελ. 64 τῆς Π. ἱστορ. περικοπὴν

πότην. Ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσσεια εἶναι τὰ δύο ἀρχαιότατα ἐκ τῶν περισωθέντων προϊόντων τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, «ἀ.» διότι, λέγει, ἡ λέξις *φιλολογία* σημαίνει ὅλην ἐπιστήμην καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ τοῖς ἑσπερίοις λαοῖς ὑπὸ τὸν τύπον *philologie*, «καὶ ἑ.» διότι ἀλόκληρος ἡ προεκτεθεῖσα φράσις τοῦ Κ. Π. «εἶναι ἡμαρτημένη, διότι τὰ δύο ταῦτα ἔπη (ἡ Ἰλιάς καὶ Ὀδύσσεια) πρὸς μὲν τὴν κυρίως *φιλολογίαν*, τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀρχαιότητος, εἶναι μνημεῖα, εἶναι πηγαι, ἐξ ὧν ἀρύεται τις τὰς περὶ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς ἑλλην. ἀρχαιότητος παντοίας γνώσεις του, τῆς δὲ *litterature*, τ. ε. τοῦ συνόλου τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, τῶν γραπτῶν μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι δύο μέρη ὅχι προϊόντα προϊόντα δ' εἶναι μόνον τῆς ποιητικῆς τέχνης τῶν Ἑλλήνων, τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως.»

Τὴν *litterature*, λέγουσι *φιλολογίαν* ἐν τῇ νεωτ. ἑλληνικῇ ὅχι «ἀπὸ τινος χρόνου,» καθὼς λέγει ὁ Κ. Μ., ἀλλ' ἀνέκαθεν, ἀφότου ἐν γένει ἐξηγέρθη εἰς πνευματικὴν ἀναγέννησιν καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος τουτέστιν ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἀκόμη ἐκκτονταετηρίδος. Πρὸς τὸ παρὸν ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν τὴν πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἀπαναστάσεως, ἐὰν δὲν μᾶς ἀπατᾷ ἡ μνήμη, μετάφρασιν τῆς ἱστορίας τῆς «Ἑλληνικῆς *φιλολογίας*» τοῦ Σχοιλλίου. Δεχόμεθα πρὸς στιγμὴν τὴν διαθεθαίωσιν τοῦ Κ. Μ. ὅτι ἡ μετάφρασις αὕτη εἶναι «ἄτοπος καὶ ἀλλόκοτος», ἀλλὰ δὲν μᾶς λέγει τότε ὁ Κ. Μ. μὲ ποῖον ὄνομα μῆτε ἄτοπον μῆτε ἀλλόκοτον μεταφράζει αὐτὸς τὸ *litterature*; Τὸ εὐκολώτατον πρᾶγμα εἶναι νὰ καταστρέφῃ καὶ νὰ κατακρίνῃ τις, ἀλλὰ εἰς τὸν τόπον τοῦ ἀποδληθέντος νὰ θέσῃ νέον καλλίτερον καὶ λογικώτερον, τοῦτο δὲν εἶναι τόσον εὐκόλον. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ὅχι μόνον ἐμμένομεν εἰς τὴν κοινὴν παρ' ἡμῶν σημασίαν τῆς λέξεως, ἀλλὰ καὶ ἀσπαζόμεθα αὐτήν. Ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, τουτέστιν οἱ μετὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων λόγιοι τοῦ ἔθνους τὴν *litterature* ὀνομάζουσι καὶ θὰ ὀνομάζωσιν εἰς τὸ πᾶν τοῦ Κ. Μ. ἐπὶ μικρὸν ἀκόμη χρόνον, ὡς ἐλπίζομεν, *φιλολογίαν*, τοῦτο δὲν εἶναι τυχαῖόν τι, ἀλλὰ φαινόμενον φυσικώτατον καὶ εὐλογώτατον πηγάζον ἀναγκαιῶς ἐξ αὐτῆς τῆς διανοητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς καταστάσεως τοῦ ἔθνους, ἥτις καθ' ἡμᾶς ἔχει μὲν πολλὰ τὰ μειονεκτήματα, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ἄνευ πλεονεκτημάτων. Τὸν διεξοδικὸν περὶ τοῦ πρᾶγματος τούτου λόγον ἀναθάλλοντες εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν λέγομεν πρὸς τὸ παρὸν τὰ ἐξῆς μόνον. Βέβαιον, κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῶν περὶ Ἐγκυκλοπαιδείας καὶ Μεθοδολογίας τετραδίων τοῦ Κυρίου Βοικχίου, *φιλολογία*, *philologie*, εἶναι, καθὼς λέγει ὁ Κ. Μ., «ἡ σπουδὴ τοῦ βίου τῶν δύο προκρίτων ἔθνων τῆς ἀρχαιότητος, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων.» Ἀλλὰ τοιαύτην σημασίαν δὲν εἶχε πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦτο οὔτε παρὰ τοῖς Ἑλλησιν οὔτε «παρὰ τοῖς ἑσπερίοις λαοῖς,» τοὺς ὁποίους συχνὰ πυκνὰ σύρει μάρτυρας τοῦ λόγου του μετὰ μεγάλης καὶ θαυμαστῆς εὐκολίας ὁ Κ. Μ. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μάλιστα

οὐδέποτε ἔσχε τοιαύτην σημασίαν ἡ λέξις, καὶ ἀπορούμεν πῶς ὁ Κ. Μ. λέγει «ἄλλην παρὰ ταύτας σημασίαν τοῦ ὀνόματος δὲν γνωρίζομεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.» Ἐν τοῖς λοιποῖς «ἑσπερίοις λαοῖς» ἀκόμη καὶ σήμερον συγγέεται ἡ *litterature* πρὸς τὴν *philologie*. Διάκρισιν τῶν ὀνομάτων ποιοῦνται σήμερον κυρίως εἰπεῖν μόνον οἱ Γερμανοί, ἀλλ' ἡ παρ' αὐτοῖς διάκρισις αὕτη εἶναι πᾶν ἄλλο ἢ ἐπιστημονικῆ. Οὐ μόνον παρὰ τοῖς Γάλλοις πρότερον μὲν *belles lettres* (ἰταλ. *belle lettere*) ἔπειτα δὲ μᾶλλον *litterature* (ἀγγλ. (*polite*) *litterature*, ἰταλ. *letteratura*,) συγγέονται μὲ τὴν *philologie*, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Γερμανοῖς μάλιστα μὲν πρότερον, ἀκόμη δὲ καὶ σήμερον, ἡ *φιλολογία* ὀνομάζετο ἄλλοτε *philologie*, ἄλλοτε *classische Gelehrsamkeit*, ἄλλοτε *Litteratur* καὶ *alte Litteratur*, ἄλλοτε *Humanitätsstudien*, ἄλλοτε *schöne Wissenschaften*, *humaniora* (γαλλ. *humanités*, ἀγγλ. *humanity*, ἰταλ. *umanità*) *humaniora studia*, *humaniores litterae*, *Alterthumswissenschaften*, «κλασσικὴ μάθησις» (ἀγγλ. *classical learning*) κτλ. κτλ. «Εἰς ἐπιμαρτύρησιν δὲ ὅτι οἱ μόνον τὴν σήμερον ἐν τοῖς ἑσπερίοις λαοῖς ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ *φιλολογία* ἐσήμανε *litterature*, ἠδυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν ὄνομα ἐνδοξόν ἐν φιλολόγοις καὶ μέγιστον, ἀλλὰ φοβούμενοι μὴ ἐπέλθῃ λιποθυμία εἰς τὸν Κ. Μ., ἐκρίναμεν φιλόανθρωπον νὰ τὸν προπαρασκευάσωμεν προειδοποιούντες τον. «Ἄς ἐτοιμασθῇ λοιπὸν ν' ἀκούσῃ. «Ἡ *philologie* καθ' ἣν ἐννοιοῦν ἤρχισαν νὰ μεταχειρίζονται ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν λέξιν, (Suet. de gr. 10) συμφωνεῖ τὰ μάλιστα μὲ τὴν *Litteratur*.» Τίς λέγει ταῦτα; Οὐδ' ἄριστος ὁ μέγας, ὁ πάνυ, ἡ ὅπως ἄλλως τὸν ὀνομάζετε οἱ θαυμασταί του (Ἴδε τὴν ἐπάνω γωνίαν ὑποσημειώσεώς τινος τῆς σελ. 12 τοῦ *Museum der Alterthumswissenschaft. Berlin, 1807*). Ἀγαθὴ τύχη! Ὁ κίνδυνος περὶ ἧς διεύρομεν τὴν λιποθυμίαν διέβροχε μόνον ὀλίγον τὰ ἰμάτιά του διὰ ν' ἀνοίξῃ τὸ στῆθος του καὶ ἀναπνεύσῃ, ἀλλὰ δὲν πειράζει). Ὁμοῖα ἔπαθον (ἐννοεῖται ὅχι λιποθυμίαν, ἀλλ' ἐναλλαγὴν σημασιῶν) καὶ αἱ λατινικαὶ λέξεις *litteratura*, *litterator*, *litteratus*, αἵτινες κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτήμαινον ὅ,τι καὶ τὸ γραμματικὸς, *φιλόλογος*, *γραμματικὴ*, *φιλολογία* (διότι ἀμφοτέρων τούτων τῶν λέξεων αἱ σημασίαι ἐνηλλάγησαν ἐξ ὑπαμειβῆς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς «*Grammatica, quam in Latinum transferentes litteraturam vocaverunt.*» Quint. 1. II, 4. Οὐ μόνον δ' οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίσθησαν εἰς γενικὴν, σχεδὸν καὶ τῆς *φιλολογίας* γενικωτέραν σημασίαν τὴν λέξιν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἡμέτερος Οἰκονόμος ἐκτείνει τὴν σημασίαν αὐτῆς καὶ πέραν σχεδὸν ἀκόμη τῶν γραμμάτων, διότι τὰ *Γραμματικά* του (ἐν Βιέννῃ 1817) εἶναι σχεδὸν πραγματεία αἰσθητικῆς.) *Philolog* καὶ *philologie*, ἐσχάτως δὲ κατήντησαν εἰς ἣν ἔχουσι μάλιστα σήμερον σημασίαν. Καὶ αἱ μὲν ἄλλαι εὐρωπαϊκαὶ γλώσσαι ἔχουσι ξένον γλωσσικὸν θησαυρόν, τὸν τῆς λατινικῆς καὶ ἑλληνικῆς, ἵδμεν ἀρύονται νέας λέξεις, ὁσάκις στερεῖται ὁ ἐθνικὸς θησαυρός. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι πολλακίς ἡ χρῆσις αὕτη ξένων, μάλιστα

ἑλληνικῶν λέξεων εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ πολυτέλεια, ὑπερσυνέδῃ καὶ περὶ τὴν παρά τῶν Γερμανῶν χρῆσιν τῆς ἑλληνικῆς λέξεως *φιλολογία*, ἐν ᾧ κάλλιστα ἠδύναντο νὰ οικονομηθῶσι μὲ τὸ *Alterthums wissenschaft*, ἢ μὲ τὸ *classische Litteratur*, κατὰ τὸν τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον ὄρισμὸν τῆς ἐπιστήμης ταύτης. Ἄλλ' ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ εὐρίσκεται εἰς ὅλους ἰδιαιτέρας καὶ ἐξαιρετικὰς περιστάσεις· ταύτας δὲ μάλιστα πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ὁ ἀξιῶν ὅτι διορθοῖ καὶ πλουτίζει τὴν γλῶσσάν μας, μηδὲ νὰ μᾶς πηδᾷ εἰς τὸ μέσον μὲ μᾶστιγα γραμματικοῦ μαστίζων τοῦτον κ' ἐκεῖνον διὰ τί; Διότι ἀγνοεῖ, — ἂν εἶναι ποτὲ δυνατόν ν' ἀγνοῆ τις καὶ μετρίως γραμμάτων γευσάμενος — ὅτι ἄλλο μὲν ἢ *philologie* ἄλλο δὲ ἢ *litterature* παρά τοῖς ξένοις. Γνωρίζομεν ὅλοι τὸ ἀπόκρυφον τοῦτο μυστήριον τῆς ἐπιστήμης σου, K. M., ἀλλὰ πρῶτον μὲν, καθὼς εἶπομεν, δὲν νομίζομεν καλὸν νὰ κάμωμεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ τὴν διάκρισιν ταύτην· ἔπειτα, καὶ ἂν ὑποθετῇ ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη, διατί δὲν μᾶς μεταφράζεις αὐτὴν λέξιν, ἢ δὲν μᾶς δεικνύεις πῶς τὸ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι; Ἡμεῖς τοῦλάχιστον πλὴν τῆς λέξεως: *φιλολογία*, ἦν διὰ πολλοὺς λόγους, ἐν τινὰς ὑπεδείξαμεν ἀνωτέρω, νομίζομεν καλὸν νὰ μένη καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὡς μέχρι τοῦδε, ἔχουσα τὰ δύο σημαίνοντα, δὲν εὐρίσκομεν ἄλλην λέξιν παρά τοῖς ἀρχαίοις πλησιάζουσαν εἰς τὴν *Litterature* παρά τὸν πληθυντικὸν *γράμματα* καὶ *λόγοι*. Ἄλλ' αἱ λέξεις αὗται ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ μερικὴ αὐτῆ σημασίᾳ τῶν συγχέεται πρὸς 40—15 ἄλλας σημασίας αὐτῶν, ἔχουσι καὶ τὸ μειονέκτημα ὅτι κείνται μόνον ἐν πληθυντικῷ ἀριθμῷ, οὐδὲ δύναται νὰ σχηματίσῃ τις ἐξ αὐτῶν παράγωγος, διότι τὰ: γραμματικός, λογικός, γραμματικὴ, λογικὴ, γραμματεῖα, γραμματιστής, λόγιος, κτλ. καθιερώθησαν δι' ἄλλας εὐνοίας· τὸ δὲ *γραμματολογία*, ὑπερῆπλυσάν τινες, νομίζομεν λέξιν πάντι περιττήν. Διότι ὀνομάζουσι μὲν τινες οὕτω τὴν *Litteratur*, *geschichte*, τὴν ἱστορίαν τῶν γραμμάτων, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς συνθέσεώς της, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σημαίνῃ ἄλλα τῆ ἢ λέξις αὕτη εἰμὴ τὴν *philologie*, καὶ ἀφ' οὗ τὴν ἑλλην. λέξιν *φιλολογία* θέλουσι νὰ σημαίνῃ μόνον τοῦτο τὸ *philologie*, τότε ἡ γραμματολογία εἶναι λέξις ὅπως περιττή. Πρὶν λοιπὸν ἀποφασίσῃ ὁ K. M. νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ κοινὸν ὡς καινοτόμος φιλολογικῶν ὀνομάτων καὶ πραγμάτων, θὰ κάμῃ καλὰ νὰ μελετήσῃ αὐτὰ ὠριμώτερον καὶ βαθύτερον.

Ἄλλὰ τὸ δεῦτερον μέρος τῶν κατὰ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τεμαχίου αἰτιάσεων τοῦ K. M. ἐπισημαίνει μὲ σφραγίδα ἀνεξίτηλον παιδαριώδους σχολαστικότητος τὸ ἐξαιρετικὸν τοῦτο ἄνθος τῆς φιλοιστορικῆς κριτικῆς. «Τὰ δύο ταῦτα ἔπη, λέγει, πρὸς μὲν τὴν κυρίως *φιλολογίαν*, τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀρχαιότητος, εἶνε *μνημεῖα*, εἶνε *πηγαί*, ἐξ ὧν ἀρύεται τὰς περὶ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς ἑλλην. ἀρχαιότητος παντοίας γνώσεις της.» Πάλιν ἀναμνάσθησι τῶν τετραδίων κακὴν κακῶς ἐννοουμένων! Ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσσεια εἶναι *πηγαί* παντοίων γνώσεων κυρίως εἰπεῖν διὰ τὸν ἀρχαιολόγον, τὸν ἱστορικόν, κτλ. Διὰ τὸν φιλόλογον

εἶναι ἀντικείμενον ἐρένης κριτικῆς, ἐρμηνευτικῆς, γραμματικῆς μάλιστα δ' αἰσθητικῆς, τουτέστι ποιητικῆς, διότι τότε μόνον γίνεται καταληπτὸς ποιητικῆς, ὅταν ἐξετασθῇ ποιητικῶς. Ἄλλὰ παραχωροῦμεν εἰς τὸν K. M. ὅτι δὲν πρέπει νὰ γένη τοῦτο τὸ τελευταῖον, διότι τὸ λέγουσιν ἡμεῖς, καὶ ὄχι τὰ τετραδία τοῦ Βοικχίου· ἀλλὰ μὴ καὶ κατὰ τὸν περὶ φιλολογίας ὄρισμὸν τοῦ Βοικχίου ἀποκλείεται ἡ γραμματικὴ, κριτικὴ καὶ ἐρμηνευτικὴ ἐρευνα τοῦ ποιητοῦ; Ἐννοεῖται ὅτι κατὰ τὰ τετραδία ταῦτα ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσσεια εἶναι καὶ *πηγαί* γνώσεων, ἀλλ' ὄχι μόνον. Ἐπειτα, πρὸς Θεοῦ, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶναι καταδικασμένος νὰ ἐκφέρῃ τὰ διανοήματά του κατὰ τοὺς τύπους (*formules*) καὶ τὰ σχήματα τῆς σοφολογίας τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου φιλολόγου; Καὶ ἂν διανοηθῇ καὶ εἴπῃ ἄλλα τινα, ἀμαρτάνει, καθὼς λέγεις: Οὐδαμῶς. Ὁμιλῶν τις ὡς ἱστορικὸς κατὰ μυρίας ὅπως διαφόρους σχέσεις δύναται νὰ κρῖνῃ τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου, καὶ μυρίας διαφόρους νὰ ἐκφέρῃ κρίσεις. Ἄλλὰ τί κοπιῶμεν εἰς μάτην; Ὅτι ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσσεια δὲν εἶναι μόνον *πηγαί*, τοῦτο τὸ εἶπε καὶ ὁ μακαρίτης Ἐξαρχόπουλος, οὔτινος εὐτυχῶς κ' εὐκαίρως τοὺς στίχους ἐνθυμήθημεν τώρα.

«Ὁ Ὁμηρος εἶναι πηγή,

Ὅπου ποτίζει τὴν γῆν.

Ἄλλ' εἶναι καὶ τὸ περιβόλι τοῦ κόσμου,

Ὅπου ἐμβαίνει τινὰς μὲ τὴν ταμπάκην του

Διὰ νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα του.»

Ἄιωνία ἡ μνήμη σου, ἄνερ πολύτιμε! Σὺ κ' ἐδῶ μ' ἔσωσας ἐκ τῶν χειρῶν «Χαλδαίων, τῶν σοφιστῶν καὶ ἀπείρων,» καθὼς ὀνόμαζες τοὺς λογίους τοῦ ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ.

«Τῆς δὲ *litterature*, τουτέστι τοῦ συνόλου τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐξακολουθεῖ ὁ K. M. εἶναι δύο μέρη, ὄχι προϊόντα· προϊόντα δ' εἶναι μόνον τῆς ποιητικῆς τέχνης τῶν Ἑλλήνων, τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως.» Ὅτι ἐνταῦθα τὴν λέξιν *προῖον* μεταχειρίζεται ὁ K. M. κατὰ τὴν πάγονον μεταφορικὴν σημασίαν, ὅπως τὸ ἐν ταῖς ξέναις γλώσσαις *produit*, *produit*, *production*, κτλ. καὶ τὸ παρά τοῖς ἀρχαίοις *καρπός*, τοῦτο εἶναι φανερώτατον ἐκ πρώτης ὄψεως. Ὅτι δὲ γαλλιστὶ π. γ. κάλλιστα καὶ λογικώτατα δύνασθε νὰ εἴπητε: «*la poésie et les arts sont les plus belles productions de l'esprit humain*», ἢ «*Les méditations poétiques de M. de Lamartine et les Orientales de M. V. Hugo sont les plus belles productions de la littérature française au XIX siècle*», καὶ τοῦτο εἶναι ἐπίσης φανερόν. Ἐὰν ὅμως ἔλθῃ τις καὶ σὰς εἴπῃ «ὄχι, αἱ προτάσεις σας εἶναι ἡμαρτημένα» πρέπει νὰ εἴπητε «*La poésie et les arts font partie de l'esprit humain*» καὶ «*Les méditations poétiques de M. de Lamartine et les Orientales de M. V. Hugo font partie de la littérature française au XIX siècle*», ἢ «*Les méditations de M. de Lamartine et les Orientales de M. V. Hugo sont les plus belles productions du génie poétique des Français ἢ de la poésie française au XIX siècle*», τί

νά τῷ ἀποκριθῆτε, σὰς παρακαλῶ, ἀναγνώστα; Εἰπέτε τον σχολαστικόν, καὶ ἄς ἔχω ἐγὼ τὴν ἀμαρτίαν. Καὶ τοῦτο κ' ἐκείνο δύναται τις νὰ εἴπῃ λογικῶς καὶ ὀρθῶς, ἀλλ' ἄλλη ἡ ἔννοια ταύτης τῆς πρότασως καὶ ἄλλη ἐκείνης. Ὁμοίως καὶ ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος τεραχίμ καὶ ἡ πρότασις τοῦ K. Π. εἶναι λογική καὶ ὀρθή καὶ ἡ τοῦ K. M. λογική καὶ ὀρθή· στρεβλὸν καὶ ἄλογον εἶναι μόνον τὸ διανόημα τοῦ K. M. ὅτι σφάλλεται ὁ K. Π. καὶ ὅτι τὸν διορθῶναι ἀνταλλάσων τὴν πρότασιν ἐκείνου, μὲ ἄλλην πρότασιν διαφόρου ἐντελῶς ἔννοιας.

Τοιαύτη ἡ ἀξία καὶ τῶν δώδεκα γλωσσικῶν παρατηρήσεων, ὅσας ἔκαμνεν ὁ K. M. εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ K. Π. Ἠλπίζομενὰ θέσωμεν εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦτο καὶ τὸ τέλος τῆς ἀντεπικρίσεως ταύτης, ἀλλὰ ὁ ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ἀπδοῦς ταύτης ἐνσχολήσεως κεραλόπνοος μᾶς ἀναγκάζει νὰ διακόψωμεν ἐνταῦθα τὸ ἄρθρον. Ἐν τοῖς ἐξῆς θέλομεν ἴδῃ ὅποια τις ἡ γλῶσσα τῶν δυσκόλων τούτων Ἀπολλωνίων καὶ Ἀριστάρχων, καὶ ὅποιον ἐν γένει τὸ φιλολογικὸν καὶ παιδαγωγικὸν περιοδικὸν των σύγγραμμα.

B.

(*Ἐπιτεταί τὸ τέλος.)

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ

τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων
μέχρι τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος.

(Συνέχ. καὶ τέλος. ἴδε φυλλάδ. 286.)

—000—

Οἱ συγγραφεῖς ἀμυρόνητοῦσιν ἂν οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοὶ εἶχον ἰδίως γνῶσιν ποινικοῦ τινος δικαίου, ἢ ὄχι, καὶ ποῖον ἔρισμόν ἐδίδον τοῦ ἐγκλήματος, δηλ. ἐθεώρουν αὐτὸ ὡς ἀπόρροιαν τῆς θελήσεως καὶ προθέσεως τοῦ ἀδικούντος, καὶ ἐπομένως ἐτιμῶρον ἀνεκλόγως τῆς εὐθύνης καὶ καταλογισμοῦ, ἢ ὡς τι τυχαῖον καὶ ἐξωτερικόν, ἐπομένως ἡ ποινὴ ἐσταθμίζετο ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς προσγινομένης ἐξωτερικῆς πραγματικῆς ζημίας; Διὰ τὸ πρῶτον ζήτημα ἡ ἐπικρατεστέρα γνώμη εἶνε, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοὶ ἀρκούντως ἐνόησαν τὰς ποινικὰς ἀρχὰς, καὶ ἀναλόγως τοῦ τότε πολιτισμοῦ των τὰς ἐφήρμοζον εἰς τὴν πράξιν. Ἡ δόξα αὕτη ἔχει πλείστους ὑπερασπιστὰς, μᾶς φαίνεται δὲ καὶ ὀρθοτέρως τῆς γνώμης τῶν προσφευόντων τὸ ἐναντίον.

Ἐπίσης διὰ τὸ δεύτερον ζήτημα ὑπάρχει διαφωνία μεταξὺ τῶν νομομαθῶν· ἀλλ' ἡ ὑπερισχύουσα γνώμη εἶνε, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοὶ μᾶλλον ἐλάμβανον ὑπὸ ὄψιν τὸ ἐξωτερικὸν ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως, ἢ τὴν θέλησιν καὶ εὐθύνην *mensuram* αὐτοῦ τοῦ πράττοντος ἀτόμου. (α)

(α) Wilda *Strafrecht der Germanen*. Σελ. 146—156.
Zachariae. *Versuch der Verbrechen* B: 81. A'. Σελ. 165.
Abegg. *Untersuchungen*. Σελ. 238.
Rogge. *Gerichtswesen der Germanen*.

Τὸ πανάρχαιον ποινικὸν δίκαιον τῶν γερμανικῶν φυλῶν ἔχει Σκανδιναυικὴν καταγωγὴν, ἐστηρίζετο δὲ ἐπὶ τῆς τότε ἰδέας τῆς οἰκογενείας καὶ φυλῆς *gens*· ἡ οἰκογένεια ὑπεχρεῦτο καὶ καθῆκον εἶχε νὰ ἐκδικῆται κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος, ὅστις μόνον τότε διέφευγε τὴν ἐκδίκησιν, ἂν ἐπροτίμα τὸ πρόστιμον· ἦτοι, τὴν ἀπότισιν *Busse*, δι' ἧς, οὕτως εἰπεῖν, ἐξιλεῶντο ὁ ἀδικηθεὶς. Ἡ ἀντιπροσώπευσις αὕτη τοῦ ἀτόμου παρὰ τῆς οἰκογενείας προήρχετο ἀπὸ τὸ ἀτελές καὶ ἀρτισύστατον τῶν τότε πολιτειῶν. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὸ ἀτομον, ὡς τοιοῦτον, δὲν εἶχεν οὐδεμίαν σημασίαν, ἡ οἰκογένεια καὶ φυλὴ ἦτο τὸ πᾶν, καθ' ὃν ἀντανάκλατο πᾶσα προσβολὴ ἢ ἀδικία, τὴν ὅποιαν τις προσήνεγκεν εἰς ἓνα τῶν μελῶν αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ ὅποιον ἀδίκημα ἐδικαιοῦτο πρὸς ἀμυνάν τῆς ἡ οἰκογένεια νὰ ικανοποιηθῆ διὰ τῆς φονικῆς ἐκδίκησεως, *Racherecht*, ἢ διὰ τῆς ἀποτίσεως καὶ ἀποζημιώσεως κατὰ τὴν γινομένην ἐκτίμησιν. *Bussrecht, fredus, mulcta, poena, satisfactio* (α).

Κατὰ τὰς τότε ἔννοιας τοῦ δικαίου καὶ τῆς πολιτείας, ὁ ἀδικῶν ἐθεωρεῖτο ὅτι διὰ τῆς ἐγκληματικῆς πράξεώς του ταραττει τὴν γενικὴν εἰρήνην *Friedensbrueche*, καὶ ὡς κοινὸν ἐχθρὸν ἕκαστος ἐδικαιοῦτο νὰ φονεύσῃ· δηλ. διατέλει εἰς *Friedlosigkeit*, ἐστερεῖτο δὲ καὶ τῆς περιουσίας του πρὸς ὄφελος τοῦ ἀδικηθέντος, *Felderecht*. Ὁ Τάκιτος πολλαχοῦ ἀναφέρει αὐτὴν καὶ ἑτέρας ποινὰς ὡς δημοσίας τάξεως, ἀπάσας ἐκτελουμένας ἀπὸ τὴν προσβληθεῖσαν φυλὴν ἢ κοινότητα, π. χ. ἀπαγχόνισιν τοῦ προδότου ἢ δραπετοῦ. *proditores, transfuga*, τοῦ πνίγειν εἰς Ἰλῶδεις τόπους τοὺς δειλοῦς, ἀργοῦς, καὶ ἀτίμους, *ignavi, imbelles, Corpore infames*, καὶ ἡ μοιχεῖα ἐτιμωρεῖτο καὶ ἡ ποινὴ ἐκτελεῖτο παρ' αὐτῶν τῶν συγγενῶν τῆς μοιχοῦ, δηλ. τῆς ἀποκόπτετο ἡ κόμη, καὶ γυμνὴν περιέφερον εἰς τὸ χωρίον, ἴσως πρὸς παραδειγματισμόν. Ἐξ ὧων λοιπὸν ὁ Τάκιτος ἀναφέρει, ἀναμφοισθητήτως ἐξάγεται, ὅτι, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς παναρχαίους χρόνους οἱ Γερμανοὶ εἶχον ποινὰς δημοσίας τάξεως. (β)

Ἡ φυλὴ τῶν Φράγκων συνετέλεσε κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν λοιπῶν Γερμανικῶν φυλῶν, διότι εἰσαγαγοῦσα πολλὰς Ῥωμαϊκὰς ἀρχὰς, ἐβελτίωσε τὸ ἀστυκὸν δίκαιόν της, μετέβαλε τὴν ἰδέαν τῆς κοινότητος, καὶ ἀντὶ τῶν διεσπαρμένων νομαδικῶν φυλῶν ἀποκατέστησε πολιτείαν μὲ εὐνομίαν ἀρμόδιον τῆς ἐποχῆς. Τοιοῦτοτρόπως διὰ τοῦ χρόνου ἀπασαὶ αἱ Γερμανικαὶ φυλαὶ ἐσύστησαν μόνιμους μοναρχίας, αἱ μικραὶ δὲ αὗται πολιτεῖαι συστηματοποιηθεῖσαι, διὰ ποικίλων νόμων *Lex Salica, Ripuaria* κτλ. διέκρινον τὸ δημόσιον ἀπὸ τὸ ἀστυκὸν δίκαιον, καὶ τὴν πολιτείαν συνεκέντρωσαν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνωτάτου ἀρχοντος τῆς βασιλείας· τὸν δὲ παραβάτην καὶ μὴ σεβόμενον τοὺς νόμους ἐθεώρουν ὡς ταραττοντὰ τὴν γενικὴν εἰρήνην, καὶ ὡς συνωμότην κατὰ τῆς ἐ-

(α) Wilda αὐτόθι Σελ. 160. . . .

(β) Tacitus *germanib.* Κεφαλ. 6, 12, 19, 21, καὶ Wilda αὐτόθι.